

แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย
อย่างยั่งยืน

โดย

พลตรี จิรวัดน์ พันธุ์สวัสดิ์
รองผู้อำนวยการศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๔
กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๔
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๔ - ๒๕๖๕

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย อย่างยั่งยืน” ลักษณะวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของ พลตรี จิรวัดน์ พันธุ์สวัสดิ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๔ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๔ – ๒๕๖๕

พลโท

(ไพศาล งามวงศ์วาน)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย อย่างยั่งยืน
ลักษณะวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ผู้วิจัย พลตรี จิรวัดน์ พันธุ์สวัสดิ์ **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ ๖๔

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าไม้ และสถานการณ์บริหารจัดการพื้นที่ป่าของประเทศไทย การบริหารจัดการพื้นที่ป่าบ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเป้อยู่ ป่าภูชี้แก้ว และป่าภูเรือ และเสนอแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย อย่างยั่งยืน โดยศึกษาเฉพาะพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ “ป่าภูเป้อยู่ ป่าภูชี้แก้ว และป่าภูเรือ” ที่ตรวจยึดได้จากการบุกรุก จำนวน ๓,๐๑๗ ไร่เศษ ในท้องที่บ้านน้ำพุ หมู่ ๖ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าว ผลของการศึกษาพบว่า พื้นที่ป่าได้ถูกบุกรุกและทำลายมาเป็นเวลายาวนาน มีสาเหตุสำคัญมาจาก นโยบายของรัฐที่พัฒนาประเทศตามกรอบแนวคิดของทุนนิยม ปัญหาด้านกฎหมายและการบังคับใช้ของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงการประกาศพื้นที่ป่าของรัฐ ปัญหาจากราษฎรผู้ยากไร้ ไม่มีที่ทำกิน และการเพาะปลูกแบบดั้งเดิม ตลอดจนปัญหาการครอบครองบุกรุกพื้นที่ป่าของนายทุนและผู้มีอิทธิพล โดยมีข้อเสนอแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย คือ การตรวจสอบพิสูจน์สิทธิพื้นที่ทำกินของราษฎรในเขตป่าสงวนแห่งชาติด้วยแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการมาตราส่วน ๑ : ๔,๐๐๐ (One Map) และการจัดทำโครงการการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนในเขตพื้นที่ดังกล่าวต่อไป

Abstract

Title	Guidelines for sustainable management of the National Reserved Forest Area, Loei Province	
Field	Science and Technology	
Name	Maj Gen Jirawat Punsawat	Course NDC Class 64

This research aims to study the concepts of forest management and the situation of forest management in Thailand, Ban Namphu Forest Area Management in the Phu Pueai, Phu Khithao and Phu Ruea National Reserved Forest, and to propose guidelines for sustainable management of the National Reserved Forest Area, Loei Province. This qualitative research collects data from concepts, theories and related research including in-depth interviews with stakeholders. The data are analyzed and compared to obtain guidelines for the management of the national reserved forest. The result of the study reveals that forest areas have been invaded and destroyed for a long time. There are major causes from state policy guidelines that develop the country according to the concept of capitalism, legal and enforcement issues of government officials, the declaration of state forest areas, problems of habitat and arable land providing for the people, traditional cultivation as well as the problem of occupying and encroaching on forest areas by capitalists and influential people. Guidelines for the management of the National Reserved Forest Area, Loei Province are to verify the rights of the people in the agricultural area in the National Reserved Forest with the integrated state land boundary map on a scale of 1: 4,000 (One Map) and the preparation of the project for arranging arable land for the community in the aforementioned area.

คำนำ

ด้วยสถานการณ์การบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างต่อเนื่อง ทำให้พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยลดลงจำนวนมาก คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงได้มอบให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่า และทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุกครอบครอง จนสามารถยึดคืนพื้นที่ป่าจากกลุ่มทุนที่ไม่มีคุณสมบัติที่จะอยู่อาศัยและทำกินในเขตป่าไม้มากกว่า ๘ แสนไร่ อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินการดังกล่าวในบางพื้นที่ ได้ส่งผลกระทบต่อราษฎรหรือเกษตรกรรายย่อยที่มีสิทธิในพื้นที่ทำกินตามที่กฎหมายกำหนดไว้ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติยังคงอยู่ในสภาพเดิมจากการตรวจยึด รวมทั้งปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น จึงเป็นที่มาของการวิจัย ฉบับนี้ ที่มุ่งศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าไม้และสถานการณ์บริหารจัดการพื้นที่ป่าของประเทศไทย เพื่อศึกษาการบริหารจัดการพื้นที่ป่าบ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเป้อยู่ ป่าภูซี้เถ่า และป่าภูเรือ และเพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย อย่างยั่งยืน เพื่อประโยชน์ในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติให้กลับมาสมบูรณ์ตามธรรมชาติดั้งเดิมมากที่สุดเท่าที่จะดำเนินการได้ รวมทั้ง เพื่อช่วยเหลือราษฎรผู้ยากไร้ ไร้ที่ดินทำกิน ให้สามารถประกอบอาชีพและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามสมควรในที่ดินของรัฐต่อไป

พลตรี

(จีรวุฒน์ พันธุ์สวัสดิ์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๔

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
ขอบเขตของการวิจัย	๔
วิธีดำเนินการวิจัย	๔
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
คำจำกัดความ	๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐	๗
ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐	๑๐
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔	๑๔
พ.ร.บ. คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒	๑๘
พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑	๑๙
แผนแม่บทแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และ	
การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๗	๒๑
คำสั่ง คสช.ที่ ๖๔/๒๕๕๗	๒๔
คำสั่ง คสช.ที่ ๖๖/๒๕๕๗	๒๕
ทฤษฎีการฟื้นฟูป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	๒๖
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๒๙
สรุป	๓๐
บทที่ ๓ สภาพการบริหารจัดการพื้นที่ป่าบ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย	
ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเปือย ป่าภูซี้แก้ว และป่าภูเรือ	๓๒
สภาพพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทย	๓๒
การกำหนดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย	๓๔
สภาพการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย	๓๖
โครงสร้างการจัด ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๔ กอ.รมน.	๓๘
กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการตรวจยึดพื้นที่บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ	๔๑

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการตรวจยึดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ในพื้นที่บ้านน้ำพุ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย	๔๑
การบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการตรวจยึดที่ดินในพื้นที่บ้านน้ำพุ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย	๔๗
สรุป	๕๑
บทที่ ๔ การวิเคราะห์การบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย	
อย่างยั่งยืน	๕๓
การวิเคราะห์ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	๕๓
หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๕
สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้อง	๕๖
แนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย อย่างยั่งยืน	๕๙
สรุป	๖๔
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๖๖
สรุป	๖๖
ข้อเสนอแนะ	๖๙
บรรณานุกรม	๗๐
ประวัติย่อผู้วิจัย	๗๒

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า	
๓ - ๑	สภาพพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๖๔	๓๓
๓ - ๒	สภาพพื้นที่ป่าไม้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ. ๒๕๖๔	๓๔
๓ - ๓	แผนที่ท้ายกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑,๐๔๑ (พ.ศ. ๒๕๐๗)	๓๕
๓ - ๔	ป้ายแปลงปลูกป่า โครงการฟื้นฟูสภาพป่าและสิ่งแวดล้อม	๓๖
๓ - ๕	การลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง	๓๗
๓ - ๖	สภาพต้นไม้ในแปลงปลูกป่า เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓	๓๗
๓ - ๗	โครงสร้างและการแบ่งส่วนราชการ กอ.รมน.	๓๘
๓ - ๘	ผังการจัด ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๔ กอ.รมน.	๓๙
๓ - ๙	แผนที่แสดงการตรวจยึด ๓,๐๑๗ - ๓ - ๓๖ ไร่	๔๒
๓ - ๑๐	แผนที่แสดงการตรวจสอบพื้นที่ ๕ แปลง ในแปลงตรวจยึด	๔๓
๓ - ๑๑	แผนที่แสดงการบังคับใช้กฎหมายตามมาตรา ๒๕	๔๕
๓ - ๑๒	แปลงพื้นที่ปลูกป่าใช้สอย จำนวน ๖๐๐ ไร่	๔๖
๓ - ๑๓	ชาวบ้านน้ำพุ หมู่ ๖ ยื่นหนังสือขอความเป็นธรรม	๔๗
๓ - ๑๔	คณะกรรมการปลูกป่าฯ ทำความเข้าใจกับราษฎร	๔๘
๓ - ๑๕	แกนนำชาวบ้านน้ำพุฯ รับฟังการปราศรัย ณ จังหวัดยโสธร	๔๙
๔ - ๑	ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ	๖๑
๔ - ๒	มาตรการแก้ไขปัญหาคารอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	๖๔

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรป่าไม้เป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศมาเป็นเวลายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมามีพื้นที่ป่าไม้ของประเทศมีอัตราการลดลงอย่างต่อเนื่อง บางแห่งมีการใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสมหรือมีการจัดสรรการใช้ประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในทุกด้าน

ประเทศไทยมีพื้นที่ประมาณ ๓๒๑ ล้านไร่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้อย่างน้อย ร้อยละ ๔๐ ของประเทศ แบ่งเป็นพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ ร้อยละ ๒๕ และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ร้อยละ ๑๕ หรือประมาณ ๑๒๘.๓ ล้านไร่ (สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒, ๒๕๕๙)

ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด ๑๓๘,๕๖๖,๘๗๕ ไร่ หรือร้อยละ ๔๓.๒๑ ของพื้นที่ประเทศ และข้อมูลสภาพพื้นที่ป่าไม้ล่าสุดในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ของกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ จำนวน ๑๐๒,๒๑๒,๔๓๔.๓๗ ไร่ หรือร้อยละ ๓๑.๕๙ ของพื้นที่ประเทศ (กรมป่าไม้, โครงการจัดทำข้อมูลสภาพพื้นที่ป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๖๔ : ๔)

การลดลงของพื้นที่ป่าไม้จำนวนมากในช่วงเวลาที่ผ่านมา มีผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของระบบนิเวศป่าไม้ และสถานภาพของพืชและสัตว์หลายชนิด บางชนิดได้สูญพันธุ์ไปแล้วและบางชนิดเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ หากยากและถูกคุกคาม โดยเฉพาะพื้นที่ต้นน้ำถูกบุกรุกทำลายเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดภัยพิบัติ ดินโคลนถล่ม และอุทกภัย สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและสาธารณูปโภคของรัฐ ทั้งนี้ พื้นที่ป่าของประเทศลดลงอย่างต่อเนื่องมาจากหลายสาเหตุ เช่น การบุกรุกเพื่อขยายพื้นที่ทำเกษตร การบุกรุกครอบครองของนายทุน การออกเอกสารสิทธิ์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย การขาดจิตสำนึกสาธารณะ และการบริหารจัดการของหน่วยงานที่รับผิดชอบซึ่งมีข้อจำกัด เป็นต้น โดยผู้กระทำผิดได้มีการพัฒนารูปแบบและวิธีการที่สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

จากสถานการณ์การบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างต่อเนื่องดังกล่าว คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงมอบให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนแม่บทแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยมุ่งเน้นการหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่าและทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุกครอบครองให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ภายใน ๑ ปี

ตั้งแต่เริ่มมาตรการดังกล่าวจนถึงปัจจุบันได้เกิดผลดี จากเดิมประเทศไทยมีปัญหาบุกรุกป่ามากกว่าปีละแสนไร่ลดลงเหลือปีละหมื่นไร่ ซึ่งในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ผลการดำเนินการ ๕๓๒ คดี เป็น

พื้นที่ความเสียหาย ๑๑,๑๒๐.๕๓ ไร่ เมื่อเทียบกับปี ๒๕๖๑ ผลการดำเนินการ ๑,๔๘๘ คดี เป็นพื้นที่ความเสียหาย ๓๒,๖๓๗.๔๑ ไร่ พบว่ามีจำนวนที่ลดลง และหนึ่งในตัวชี้วัดความสำเร็จคือการบุกรุกป่าลดลง โดยมีป่าเพิ่มอีกกว่า ๓๓๑,๙๕๑ ไร่

อย่างไรก็ตาม ผลจากการดำเนินการตามมาตรการทางคืนผืนป่าดังกล่าวของรัฐบาล แม้จะเกิดผลดีต่อการนำพื้นที่ป่าคืนมาจากผู้ที่บุกรุกทำลายป่าโดยเฉพาะกลุ่มนายทุน แต่ในขณะเดียวกันก็เกิดผลกระทบต่อราษฎรหรือเกษตรกรรายย่อยในบางพื้นที่ โดยหนึ่งในพื้นที่ที่ยังคงไม่ได้รับการแก้ไขให้เรียบร้อยภายหลังจากใช้มาตรการทางคืนผืนป่าได้แล้ว คือ พื้นที่บ้านน้ำพุ หมู่ที่ ๖ ตำบลด่านซ้าย จังหวัดเลย สรุปได้ดังนี้

เมื่อ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้สนธิกำลังร่วมกันปราบปรามและหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ ตรวจยึดพื้นที่ที่ถูกบุกรุกจำนวน ๓,๐๑๗ ไร่เศษ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเป้อยู่ ป่าภูชี้แก้ว และป่าภูเรือ ท้องที่ บ้านน้ำพุ หมู่ ๖ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย สามารถสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี จำนวน ๕ คน ในจำนวนนี้ ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดให้ดำเนินคดี จำนวน ๕ ราย และยกฟ้องจำนวน ๑ ราย

๘ มกราคม ๒๕๖๒ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการปลูกป่าและบำรุงรักษาสวนป่าของรัฐ ซึ่งต่อมา คณะกรรมการพิจารณาปลูกป่าระดับพื้นที่ ได้มีมติเมื่อ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒ กำหนดพื้นที่บ้านน้ำพุ หมู่ ๖ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เป็นพื้นที่ปลูกป่าโครงการประตุน้ำศรีสองรัก ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ จำนวน ๖๐๐ ไร่ และมีชาวบ้านอ้างว่าได้รับผลกระทบจากโครงการปลูกป่า และยื่นเรื่องร้องเรียนต่อศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดเลยเพื่อขอให้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบผู้ได้รับผลกระทบจากการปลูกป่า

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๒ คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ตรวจยึด เนื้อที่ ๓,๐๑๗ ไร่เศษ มีราษฎรแสดงตัวและนำการตรวจสอบ จำนวน ๗ ราย แสดงตัวแต่ไม่นำการตรวจสอบ ๔ ราย คณะทำงานตรวจสอบสภาพร่องรอยการทำประโยชน์เมื่อเปรียบเทียบกับแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ปรากฏว่าพบร่องรอยการทำประโยชน์ของพื้นที่แปลงที่ดินบางส่วน และพบพื้นที่ที่มีสภาพป่าของพื้นที่ในแปลงที่ดินบางส่วนทุกแปลง และผลการตรวจสอบขอบเขตแปลงที่ดินพบว่า ที่ดินทุกแปลงมีตำแหน่งที่ตั้งแปลงอยู่ในเขตพื้นที่แปลงตรวจยึดเนื้อที่ ๓,๐๑๗ ไร่เศษ เต็มแปลงทั้ง ๗ คน/แปลง จึงให้ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการเข้าไปทำกินในที่ดิน บ้านน้ำพุ หมู่ที่ ๖ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย รวม ๓๙ ราย ได้มีหนังสือขอความอนุเคราะห์แก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและสำรวจรังวัดที่ดินทำกิน (ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ถึงผู้อำนวยการศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๔ กอ.รมน. และอธิบดีกรมป่าไม้ โดยให้เหตุผลว่า ได้เข้าไปทำกินในพื้นที่ดังกล่าวมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ปรากฏหลักฐานส่วนหนึ่งตามบัญชีรับแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. ๒) มาตรา ๒๗ ตรี แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เมื่อปี ๒๕๒๐ ก่อนประกาศเขตพื้นที่บ้านน้ำพุเป็นป่าสงวนแห่งชาติ “ป่าภูเป้อยู่ ป่าภูชี้แก้ว และป่าภูเรือ” เมื่อปี ๒๕๒๗ ทั้งนี้ การประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าว ราษฎรไม่ได้มีส่วนร่วมหรือได้รับแจ้งให้ทราบในการประกาศกำหนดเขตป่าสงวนแห่งชาติแต่อย่างใด ราษฎรได้อยู่อาศัยทำกินในที่ดินฯ ภายหลังประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติฯ และได้อาศัยทำกินต่อเนื่องมาก่อนการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อ

วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ โดยทางราชการยังมิได้มีการสำรวจรังวัดพิสุจน์สิทธิให้ราษฎรแต่อย่างใด ต่อมาเมื่อปี ๒๕๕๘ มีเจ้าหน้าที่ได้จับกุมราษฎรเพื่อดำเนินคดีฐานบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ และกำหนดเขตพื้นที่ตรวจยึดโดยราษฎรไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจยึดทั้งสิ้น และในเวลาต่อมาได้มีการประกาศพื้นที่ตรวจยึดดังกล่าวเป็นพื้นที่ปลูกป่าในเดือนตุลาคม ๒๕๖๒ และสั่งให้ราษฎรขนย้ายทรัพย์สินออกจากพื้นที่ มีการทำลาย เผา ตัดฟันพืชผลอาชญาของราษฎร สร้างความเดือดร้อนและเสียหายในทรัพย์สินเป็นอย่างยิ่ง ถูกกล่าวหาว่าเป็นนายทุน รวมทั้งถูกแจ้งความดำเนินคดีในข้อหาบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติฯ ทั้งที่เป็นราษฎรท้องถิ่นที่ทำมาหาเลี้ยงชีพทำการเกษตร เลี้ยงดูครอบครัวตามวิถีคนอยู่กับป่า และได้กันพื้นที่ป่าไม้บ้านน้ำพุไว้เป็นสัดส่วนและช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้ร่วมกันไว้แล้ว ทำให้อยู่ในสภาวะเครียด กอปรด้วยภาวะหนี้สินที่กั๊กยืมมา ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อวิถีชีวิต จึงขอความอนุเคราะห์ให้พิจารณา อนุญาตเข้าเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรที่คั่งค้างเหลืออยู่ในพื้นที่ตรวจยึด ยกเลิกพื้นที่ตรวจยึดที่ดินทำกินของราษฎรเนื่องจากราษฎรได้เข้าทำกินตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ และตามคำสั่ง คสช. ที่ ๖๖/๒๕๕๗ ชะลอโครงการปลูกป่าในพื้นที่ตรวจยึดไว้ก่อนจนกว่าจะมีการแก้ไขปัญหาให้เกิดความเป็นธรรมแก่ราษฎร จัดสรรงบประมาณให้มีการสำรวจรังวัดที่ดินรายแปลงเพื่อเป็นหลักฐานแสดงการครอบครองทำประโยชน์ตามมติคณะรัฐมนตรีฯ และนำเข้าโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน (คทช.) เพื่อลดความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรผู้ด้อยโอกาสได้ประกอบอาชีพสุจริตเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวตามนโยบายรัฐบาล ปลดทุกข์ และคืนความสุขให้ประชาชนสืบไป

ผอ.รมน. (ผู้ช่วย ผอ.รมน. ปฏิบัติราชการแทน) ได้มอบให้ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๔ กอ.รมน. จัดคณะตรวจสอบข้อเท็จจริง ลงพื้นที่จังหวัดเลย จำนวน ๒ ครั้ง เมื่อ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ และ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๓ เพื่อให้คำแนะนำและประสานส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนพบปะ ชี้แจง ทำความเข้าใจ และช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนในเบื้องต้น ทำให้ราษฎรมีความเข้าใจและมีความมั่นใจในการกระบวนการดำเนินการของส่วนราชการในพื้นที่มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม จากการติดตามความคืบหน้าล่าสุด พื้นที่ดังกล่าวยังไม่ได้รับการบริหารจัดการจัดการอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ และราษฎรยังคงไม่ได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินตามที่สิทธิที่พึงได้รับตามกฎหมายและนโยบายของภาครัฐ

ดังนั้น จึงเป็นที่มาของงานวิจัยฉบับนี้ เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าบ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูเป้อย และป่าภูซำ และป่าภูเรือ ซึ่งในอดีตประกอบด้วยไม้มีค่าจำนวนมาก แต่ปัจจุบันได้ถูกบุกรุกและทำลายจากนายทุนและราษฎรจนสภาพพื้นที่ได้กลายเป็นเขาหัวโล้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการรักษาพื้นที่ป่า ในขณะที่ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการตรวจยึดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาตามสิทธิที่กำหนดไว้ตามกฎหมายอย่างเป็นธรรมโดยรวดเร็วต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าไม้ การอนุรักษ์ป่าไม้ และสถานการณ์บริหารจัดการพื้นที่ป่าของประเทศไทย

๒. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการพื้นที่ป่าบ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูเป้อยู่ ป่าภูซำแก้ว และป่าภูเรือ อย่างยั่งยืน

๓. เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าบ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูเป้อยู่ ป่าภูซำแก้ว และป่าภูเรือ อย่างยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๑ การวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ “ป่าภูเป้อยู่ ป่าภูซำแก้ว และป่าภูเรือ” ที่ตรวจยึดได้จากการบุกรุก จำนวน ๓,๐๑๗ ไร่เศษ ในท้องที่ บ้านน้ำพุ หมู่ ๖ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

๑.๒ การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแนวทางการแก้ไขและฟื้นฟูพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกให้สมบูรณ์ดังเดิมมากที่สุด ควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรที่มีสิทธิทำกินในพื้นที่ดังกล่าวตามกฎหมาย

๒. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน ๑๓ คน ประกอบด้วย

๒.๑ ผู้บังคับบัญชาและผู้บริหารระดับสูง จำนวน ๒ นาย

๒.๒ ผอ.สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเลย จำนวน ๑ คน

๒.๓ ผอ.สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๖ (อุดรธานี) จำนวน ๑ คน

๒.๔ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง อำเภอด่านซ้าย จำนวน ๒ คน

๒.๕ ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรด่านซ้าย จำนวน ๑ นาย

๒.๖ หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ด่านซ้าย จังหวัดเลย จำนวน ๑ คน

๒.๗ ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการทำกินในพื้นที่บ้านน้ำพุ หมู่ ๖ ตำบลด่านซ้าย จังหวัดเลย จำนวน ๕ ราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเนื้อหาต่าง ๆ ของแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย อย่างยั่งยืน ดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้บังคับบัญชาและผู้บริหารระดับสูง เจ้าหน้าที่หน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ด่านซ้าย จังหวัดเลย เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง อำเภอด่านซ้าย เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรด่านซ้าย คณะอนุกรรมการนโยบายที่ดินจังหวัดเลย และราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการทำกินในพื้นที่บ้านน้ำพุ หมู่ ๖ ตำบลด่านซ้าย จังหวัดเลย จำนวน ๓๕ ราย ด้วยการสุ่มตัวอย่าง

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยการศึกษาจากตำราและเอกสารต่าง ๆ จากเว็บไซต์และห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี หลักการต่าง ๆ

๓. การนำเสนอข้อมูล นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์นำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบการจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของประเทศไทย

๒. ทำให้ทราบการจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ “ป่าภูเขา ป่าภูเข็ง และป่าภูเรือ” ที่ตรวจยึดได้จากการบุกรุก จำนวน ๓,๐๑๗ ไร่เศษ ท้องที่ บ้านน้ำพุ หมู่ ๖ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าบ้านน้ำพุ หมู่ ๖ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย อย่างยั่งยืน

คำจำกัดความ

ยุทธศาสตร์	หมายถึง	วิธีการ (Ways) ที่จะนำเครื่องมือ (Means) ที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้อย่างดีที่สุดให้บรรลุจุดมุ่งหมาย (Ends) ที่ตั้งไว้
ยุทธศาสตร์ชาติ	หมายถึง	แผนการพัฒนาประเทศที่กำหนดกรอบ และ แนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตามเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
พื้นที่ป่าไม้	หมายถึง	ขอบเขตพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกประกาศจัดตั้ง หรือดูแลรักษาโดยรัฐ ภายใต้กฎหมายเฉพาะสำหรับการใช้ในการจัดตั้ง ดูแลรักษาเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ประกอบกับอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และป่าสงวนแห่งชาติ
ป่าสงวนแห่งชาติ	หมายถึง	ที่ดิน รวมตลอดถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมาย ที่ได้กำหนดให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗
ชุมชน	หมายถึง	พื้นที่ที่มีกลุ่มคนอาศัยอยู่ในอาณาเขต หรือบริเวณที่มีคนจำนวนหนึ่งที่อาศัยรวมกันอยู่เป็นกลุ่มมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีขนบธรรมเนียม มีความสัมพันธ์ จารีตประเพณี และมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน
ประชาชน	หมายถึง	กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกัน และมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นปกติต่อเนื่อง มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการ

		กระทำ อันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกัน หรือประกอบกิจการซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน
การจัดการ	หมายถึง	กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมที่กลุ่มบุคคลในองค์กรหรือพื้นที่ร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนด
อย่างยั่งยืน	หมายถึง	การพัฒนาที่มีการคำนึงถึงความเสี่ยงของทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น มีการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดการรुक้าและเกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาจัดทำกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔
- พ.ร.บ.คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒
- พ.ร.บ.การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑
- แผนแม่บทการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้การบุกรุกที่ดินของรัฐและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๗
- คำสั่ง คสช.ที่ ๖๔/๒๕๕๗
- คำสั่ง คสช.ที่ ๖๖/๒๕๕๗
- ทฤษฎีการฟื้นฟูป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- กรอบแนวคิดของการวิจัย
- สรุป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

มาตรา ๓๗ บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดก

ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรม ภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายจากการเวนคืน โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ ผลกระทบต่อผู้ถูกเวนคืน รวมทั้งประโยชน์ที่ผู้ถูกเวนคืนอาจได้รับจากการเวนคืนนั้น

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ให้กระทำเพียงเท่าที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการที่บัญญัติไว้ในวรรคสาม เว้นแต่เป็นการเวนคืนเพื่อนำอสังหาริมทรัพย์ที่เวนคืนไปชดเชยให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้ประโยชน์เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่

กำหนดหรือมีอสังหาริมทรัพย์เหลือจากการใช้ประโยชน์ และเจ้าของเดิมหรือทายาทประสงค์จะได้คืน ให้คืนแก่เจ้าของเดิมหรือทายาท

ระยะเวลาการขอคืนและการคืนอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนที่มีได้ใช้ประโยชน์ หรือที่เหลือจากการใช้ประโยชน์ให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาท และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๑ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

๑. ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

๒. เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว

๓. ฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ

มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

๑. อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

๒. จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

๓. เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชนและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

๔. จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชนสิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

มาตรา ๕๑ การใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐตามหมวดนี้ ถ้าการนั้นเป็นการทำให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง ย่อมเป็นสิทธิของประชาชนและชุมชนที่จะติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ รวมตลอดทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๓ รัฐต้อง

๑. อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

๒. อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์

อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๘ การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง

ในการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๕๙ รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่มีข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก

หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๗๒ รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

๑. วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒. จัดให้มีการวางผังเมืองทุกระดับและบังคับการให้เป็นไปตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพพร้อมตลอดทั้งพัฒนาเมืองให้มีความเจริญโดยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

๓. จัดให้มีมาตรการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

๔. จัดให้มีทรัพยากรน้ำที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคของประชาชน รวมทั้งการประกอบเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการอื่น

๕. ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า รวมทั้งพัฒนาและสนับสนุนให้มีการผลิตและการใช้พลังงานทางเลือกเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน

มาตรา ๗๓ รัฐพึงจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่ช่วยให้เกษตรกรประกอบเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพสูง มีความปลอดภัย โดยใช้ต้นทุนต่ำและสามารถแข่งขันในตลาดได้ และพึงช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากไร้ให้มีที่ทำกินโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่นใด (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, ๒๕๖๐)

ในการทบทวนวรรณกรรมในส่วนของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มีความสอดคล้องกับหัวข้อวิจัย คือ ตามมาตรา ๓๗ บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบทอด ซึ่ง

หมายถึง สิทธิในที่ดินทำกินของประชาชนที่ใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ที่พิสูจน์แล้วว่าควรได้รับ สิทธิในที่ดินตามกฎหมาย และมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครอง ของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งหมายถึง การดำเนินการตรวจสอบและพิสูจน์สิทธิ พื้นที่ป่าไม้ที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้าทำการตรวจยึด ตามมาตรา ๔๑ และการเข้าซื้อกันเพื่อเสนอแนะต่อ หน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการ ดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชนและได้รับแจ้งผลการ พิจารณาโดยรวดเร็ว ตามมาตรา ๔๓ โดยการทำหนังสือขอความเป็นธรรมกรณีได้รับความเดือดร้อน จากการเข้าไปทำกินในที่ดินของตนเองซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่การตรวจยึดของเจ้าหน้าที่ รวมทั้ง เป็นหน้าที่ ของรัฐตามมาตรา ๕๗ ในการอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ป่าไม้ บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิด ประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐

วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และตัวชี้วัด

วิสัยทัศน์ประเทศคือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐาน ทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาค้นในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการ เติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและ ประโยชน์ส่วนรวม โดยการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย

๑. ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย
๒. ชีตความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้
๓. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ
๔. ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม
๕. ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของ ทรัพยากรธรรมชาติ

๖. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ

การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุล ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้าง โอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็น มิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง คือ

๑. ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาการเกษตรให้เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกร ฐานทรัพยากรและบริบทของพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นระบบการจัดการตนเองของเกษตรกรและการมีกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงฐานทรัพยากร การวิจัยความรู้ ทั้งทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการผลิตและยกระดับเป็นผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่คุณค่า และเพิ่มช่องทางการตลาดและเชื่อมโยงการค้าด้วยเครือข่ายพันธมิตรและวิสาหกิจเพื่อสังคม กำหนดนโยบายและกติกาเพื่อเพิ่มโอกาสของเกษตรกร พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมการผลิตแปรรูปสินค้าให้มีเอกลักษณ์ และการจัดการในภาคบริการที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรของชุมชน เพื่อยกระดับเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคการเกษตร

๒. กระจายการถือครองที่ดินและการเข้าถึงทรัพยากร โดยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างเขตพื้นที่ป่าทับซ้อนพื้นที่ทำกินของประชาชน รับรองสิทธิชุมชนในการเข้าใช้ประโยชน์ที่ดิน กำหนดมาตรการเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์อย่างเป็นทางการเป็นธรรม และกระจายการถือครองที่ดินในขนาดที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการถือครองที่ดิน ปรับระบบเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ให้ผู้มีรายได้น้อยและผู้ที่ไม่มียุทธศาสตร์ใช้เป็นหลักฐานประกอบการขอพิจารณาสิทธิเช่ากับสถาบันการเงินได้ รวมถึงการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับประชาชน เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเป็นธรรมและมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมภิบาล และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกัน ทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะผ่านทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง ๓ ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอยู่อย่างจำกัด ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำรงชีพของมนุษย์ และส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า และเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศในระยะ ๒๐ ปีได้อย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องกำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันที่มีปัญหาความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนของพื้นที่ป่าไม้ที่ลดลง ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคาม ทรัพยากรน้ำที่ยังไม่สามารถจัดสรรได้ตามความต้องการได้อย่างเต็มศักยภาพและมีความเสี่ยงในการขาดแคลนในอนาคต ซึ่งปัญหาเชิงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมดังกล่าวจะก่อให้เกิดจุดอ่อนของการรักษาและยกระดับฐานการผลิตและบริการของประเทศได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้นำเสนอวิสัยทัศน์ของพระราชกฤษฎีกาพัฒนาที่ยั่งยืน โดยยึดหลัก ๓ ประการคือ “มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน” มาเป็นหลักในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติควบคู่กับการนำเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง มาเป็นกรอบแนวคิดที่จะผลักดันดำเนินการเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ โดยมีวิสัยทัศน์เพื่อให้ประเทศไทยเป็นประเทศพัฒนาแล้วที่มีคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุดในอนาคตภายในปี พ.ศ. ๒๕๘๐

เป้าหมาย

๑. อนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ให้คนรุ่นต่อไปได้ใช้อย่างยั่งยืน มีสมดุล
๒. ฟื้นฟูและสร้างใหม่ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบทางลบจากการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจของประเทศ
๓. ใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโต บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมดุลภายในขีดความสามารถของระบบนิเวศ
๔. ยกระดับกระบวนการทัศน์ เพื่อกำหนดอนาคตประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม บนหลักของการมีส่วนร่วม และธรรมาภิบาล

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

๑. สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว มุ่งเน้นการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจให้เติบโตและมีความเป็นธรรมบนความสมดุลของฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีด้วยเศรษฐกิจฐานชีวภาพ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิต เพิ่มความเป็นธรรมทางสังคม สามารถลดความเสี่ยงของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและลดปัญหาความขาดแคลนของทรัพยากรลงได้ โดยมีเป้าหมายสู่สังคมที่มีระดับคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นแต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำลง ผ่านแนวทางและมาตรการต่าง ๆ เช่น การบริโภคและการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพิ่มพื้นที่สีเขียวและป่าไม้ รักษาฐานทรัพยากรสัตว์ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งเสริมให้สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเอื้ออาทร และเสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ

๒. รักษาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยหยุดยั้งการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่า โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการพื้นที่เสี่ยงต่อการถูกบุกรุก มีการบริหารจัดการเชิงพื้นที่และมีการบูรณาการทุกหน่วยงานในการเฝ้าระวังและป้องกันการบุกรุกป่าส่งเสริมการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าธรรมชาติที่เสื่อมโทรม พื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย พื้นที่ป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูงชัน และพื้นที่แนวกันชนส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชุมชน ส่งเสริมการใช้ประโยชน์พื้นที่ต้นน้ำที่เหมาะสมและไม่เกิดผลกระทบโดยกำหนดสิทธิชุมชนที่เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าจะต้องคำนึงถึงความเปราะบางของระบบนิเวศ ชีตจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัว เพื่อให้ชุมชนมีความรู้สึกหวงแหนเกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และมีการปลูกป่าเพิ่มขึ้นตามหลักการผู้ได้รับประโยชน์จากป่าเป็นผู้ดูแลป่า ส่งเสริมปลูกป่าเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมจากป่าปลูกแบบครบวงจร สร้างกลไกหรือระบบตัดฟันระยะยาวที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและกฎหมายสำหรับพื้นที่ที่อยู่นอกเขตพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ของเอกชน โดยให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ควบคู่กับการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสามารถระบุแหล่งกำเนิดของไม้ และป้องกันการลักลอบนำไม้ออกจากป่ารวมถึงการสร้างและพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและการเรียนรู้ทางธรรมชาติในเขตชุมชนเมืองและชนบทเพื่อให้ประชาชนได้ประโยชน์และรู้สึกใกล้ชิดธรรมชาติ เกิดความรู้สึกหวงแหน เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และได้รับความสุขจากทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมทั้งการแก้ไขปัญหาชุมชนที่ทำกินในเขตป่า โดยเน้นการใช้ประโยชน์ที่ไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในรูปแบบคนอยู่กับป่าอย่างยั่งยืน การจัดทำแผนที่แนวเขตพื้นที่สีเขียวที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่สีเขียวรายจังหวัด การส่งเสริมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนและป่าครอบครัวแบบมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายภาคประชาชนทุกระดับอายุให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐, ๒๕๖๑)

ในการทบทวนวรรณกรรมในส่วนของ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ มีความสอดคล้องกับหัวข้อวิจัย คือ

เป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน”

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาการเกษตรให้เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกร ฐานทรัพยากรและบริบทของพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น รวมทั้ง การกระจายการถือครองที่ดินและการเข้าถึงทรัพยากร โดยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างเขตพื้นที่ป่าทับซ้อนพื้นที่ทำกินของประชาชน รับรองสิทธิชุมชนในการเข้าใช้ประโยชน์ที่ดิน กำหนดมาตรการเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์อย่างเป็นธรรม และกระจายการถือครองที่ดินในขนาดที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการถือครองที่ดิน

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายในการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ให้คนรุ่นต่อไปได้ใช้อย่างยั่งยืน มีสมดุล และฟื้นฟูและสร้างใหม่ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง การส่งเสริมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนและป่าครอบครัวแบบมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายภาคประชาชนทุกระดับอายุให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

ในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนับว่ายังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำไปใช้ในการพัฒนาจำนวนมากและเกิดความเสื่อมโทรมลงมากอย่างต่อเนื่อง มีปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้นทั้งระหว่างรัฐและประชาชน และระหว่างประชาชนในกลุ่มต่างๆ กันเอง ประกอบกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศมีลักษณะรวมศูนย์ ขาดการเชื่อมโยงกับพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อปัญหาต่างๆ ได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ลดลง ทรัพยากรดินเสื่อมโทรมทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคาม ระบบนิเวศชายฝั่งถูกทำลาย และทรัพยากรน้ำยังมีส่วนที่ไม่สามารถจัดสรรได้ตามความต้องการ

เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒

ทุนทางธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงอาหาร พลังงาน และน้ำ โดยเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นปัญหาและเป็นจุดอ่อนของการรักษาฐานการผลิตและให้บริการ รวมทั้งการดำรงชีพที่ยั่งยืนทั้งในเขตเมืองและชนบท ดังนี้

ฐานทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยและเสื่อมโทรมลง เนื่องจากการใช้ประโยชน์เกินกว่าศักยภาพในการฟื้นตัวของระบบนิเวศ พื้นที่ป่าไม้ของประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๖

การเข้าถึงและการจัดสรรการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติยังไม่เป็นธรรม ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ ทั้งที่ดิน ป่าไม้ น้ำ ทรัพยากรชายฝั่งทะเล และทรัพยากรแร่ ยังไม่ได้ถูกกระจายหรือจัดสรรให้แก่ประชาชนกลุ่มต่างๆ อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากความไม่เสมอภาคในสิทธิและอำนาจการจัดการทรัพยากร นำไปสู่ความขัดแย้งก่อให้เกิดข้อพิพาทในระดับพื้นที่ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน แลในหลายกรณีนำไปสู่การใช้ความรุนแรง ซึ่งมีแนวโน้มจะเกิดบ่อยครั้งขึ้น และมีความรุนแรงมากขึ้น อาทิ โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐและเอกชนจำนวนมากที่ไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชนที่เห็นว่าโครงการดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะทำลายศักยภาพของฐานทรัพยากรในท้องถิ่น และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต สุขภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะชุมชนที่ต้องพึ่งพิงอาศัยทรัพยากรเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิต รัฐจำเป็นต้องมีกลไกจัดการความขัดแย้ง สร้างธรรมาภิบาลและความเสมอภาคเท่าเทียมในการเข้าถึง การจัดสรรและแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรมเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ

วัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒

เพื่อรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

เป้าหมายรวม

ทุนทางธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงทางอาหาร พลังงาน และน้ำ โดยเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ

ส่งเสริมและเร่งขยายผลแนวคิดการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดย

๑. ส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการเกษตร มีส่วนร่วมคิดริเริ่มทำและเป็นเจ้าของในการพัฒนาการเกษตรของตนโดยภาครัฐสนับสนุนด้านปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นและเชื่อมโยงการดำเนินการกับศูนย์เรียนรู้ต่างๆ ในพื้นที่

๒. ส่งเสริมขยายผลและพัฒนาการผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ทั้งในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร เกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ รวมถึงการทำเกษตรกรรมตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยสนับสนุนบทบาทเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านในการขับเคลื่อน และการปรับกลไกและโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรที่จำเป็นในการทำเกษตรกรรมยั่งยืน อาทิ การพัฒนาระบบข้อมูลเกษตรกรรมยั่งยืน การสร้างองค์ความรู้การสนับสนุนเงินทุนในลักษณะสินเชื่อสีเขียวที่มุ่งใจการผลิตและการส่งเสริมการตลาด และ

๓. ควบคุมการใช้สารเคมีการเกษตรที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์ชีวภาพทดแทนสารเคมีการเกษตรให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งใช้สารเคมีการเกษตรอย่างเหมาะสมตามหลักวิชาการเพื่อลดผลกระทบต่อด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนกำหนดมาตรการทางการเงินการคลังในการกำกับดูแลการผลิต การนำเข้าและการใช้สารเคมีการเกษตร

พัฒนาปัจจัยสนับสนุนในการบริหารจัดการภาคเกษตรและสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่ โดย

๑. พัฒนาระบบข้อมูลด้านอุปสงค์และอุปทานด้านการเกษตรให้มีความถูกต้อง แม่นยำ เชื่อถือได้และสามารถนำมาใช้ประโยชน์สำหรับการวางแผนด้านการเกษตรโดยใช้การตลาดนำ รวมถึงส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลและเทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึง และพัฒนาระบบเตือนภัยการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ

๒. สร้างบุคลากรด้านการเกษตร โดยการผลิตเกษตรกรรุ่นใหม่หรือดำเนินนโยบายบัณฑิตคืนถิ่น การจัดหาหลักสูตรการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้จากภาคปฏิบัติเพื่อสร้างเกษตรกรที่มีความรู้และมีความสามารถในการยกระดับการผลิต แปรรูป การตลาดและการบริหารจัดการที่สามารถปรับตัวได้ทันตามการเปลี่ยนแปลงของโลก การสนับสนุนการสร้างและการรวมกลุ่มเกษตรกรปราดเปรื่องให้เป็นผู้บริหารจัดการธุรกิจการเกษตรตั้งแต่ต้นน้ำถึงการผลิตและการตลาด และเปิดโอกาสให้บุตรของเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตร มีทัศนคติและความต้องการในการสานต่องานเกษตรกรรมเป็นลำดับแรก ตลอดจนการสร้างค่านิยมที่ดีและการสร้างความมั่นคงของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร โดยเฉพาะการดูแลสวัสดิการชาวนา ควบคู่กับการสนับสนุนการเพิ่มรายได้จากอาชีพนอกภาคเกษตร รวมถึงการสร้างองค์ความรู้และเข้าถึงเครือข่ายพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและวางระบบบริหารจัดการความรู้เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยี

๓. ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรให้ทันสมัย เช่น กฎหมายด้านสารเคมี กฎหมายด้านสหกรณ์ กฎหมายด้านปฏิรูปที่ดิน กฎหมายด้านอาหาร และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานสินค้าเกษตร เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัจจุบันสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นปัญหาและเป็นจุดอ่อนของการรักษาฐานการผลิตและให้บริการ รวมทั้งการดำรงชีพที่ยั่งยืน ฐานทรัพยากรธรรมชาติถูกนำไปใช้ในการพัฒนาจำนวนมากก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง พื้นที่ป่าไม้ลดลง ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคาม ทรัพยากรน้ำยังมีส่วนที่ไม่สามารถจัดสรรได้ตามความต้องการ และมีความเสี่ยงในการขาดแคลนในอนาคต เกิดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น จากการเข้าถึงและการจัดสรรการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและต้นทุนทางเศรษฐกิจ ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติมีความผันผวนและรุนแรงมากขึ้นโดยเฉพาะอุทกภัยและภัยแล้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจและห่วงโซ่การผลิตภายในประเทศ

แนวทางการพัฒนาที่มีความสำคัญสูงและสามารถผลักดันสู่การปฏิบัติ

การรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสมดุลของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ใช้ประโยชน์จากทุนธรรมชาติโดยคำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัวรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม รวมทั้งผลักดันแนวทางการประเมินมูลค่าของระบบนิเวศ และการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์เพื่อใช้ในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ดังนี้

อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เพื่อสร้างสมดุลธรรมชาติ ปกป้องและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หยุดยั้งการทาลายป่า เพื่อรักษาพื้นที่ป่าไม้ ๑๐๒.๓ ล้านไร่ให้คงอยู่ โดยสนธิกำลังของทุกภาคส่วน นาระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ บังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เร่งรัดดำเนินการแก้ไขปัญหาคารทับซ้อนแนวเขตที่ดินของรัฐ โดยใช้หลักเกณฑ์การปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ (One Map) ให้แล้วเสร็จเป็นรูปธรรมโดยเร็ว สนับสนุนการปลูกและฟื้นฟูป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ “ปลูกป่า ปลูกคน” โดยประยุกต์ความสำเร็จจากโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ ในการปลูกป่าและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนไปพร้อมกัน ส่งเสริมการปลูกฟื้นฟูป่าในพื้นที่ว่างของรัฐตามแนวกันชนและการเชื่อมต่อผืนป่า ส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน และป่าครัวเรือน สนับสนุนกฎหมายเกี่ยวกับป่าชุมชน สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและดูแลผืนป่า เพิ่มพื้นที่ป่าเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร้อยละ ๑๕ ของพื้นที่ประเทศ โดยส่งเสริมการปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจระยะยาว อาทิ ไม้สัก ไม้มะค่า และไม้พะยุง โดยปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชน ภาคประชาชนและเกษตรกรรายย่อยในการปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจระยะยาว อาทิ ไม้สัก ไม้มะค่า และไม้พะยุง หรือปรับเปลี่ยนจากการปลูกไม้เศรษฐกิจระยะสั้นมาเป็นไม้มีค่าระยะยาว จัดตั้งตลาดกลางค้าไม้ พัฒนาระบบโลจิสติกส์ในการค้าและขนส่งไม้ สนับสนุนกลไกทาง

การเงินเพื่อการปลูกป่า อาทิ การออกพันธบัตรป่าไม้ ธนาकारต้นไม้ หรือกองทุนส่งเสริมการปลูกป่า ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการปลูกพืชแซมในสวนป่า การทาวนเกษตร เพื่อสร้างรายได้ให้เกษตรกร ระหว่างที่ไม่ยังไม้เติบโต และส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากไม้ รวมทั้ง พัฒนาสนับสนุนแนวทางการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ อาทิ การพัฒนาระบบการจัดการพื้นที่ อนุรักษ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือพัฒนาท่องเที่ยวของชุมชนที่มีบทบาทโดดเด่นด้าน การอนุรักษ์

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ปกป้องและอนุรักษ์ ทรัพยากรพันธุกรรม อนุรักษ์พันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนธนาकारพันธุกรรมที่มีการ ดำเนินการอยู่แล้วอย่างเป็นระบบ ทั้งพืช สัตว์ และจุลินทรีย์ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ การสร้าง มูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรชีวภาพ และให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม จัดทำชุดการวิจัย เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบ ผลักดันให้มีการนางานวิจัยที่มีอยู่มาพัฒนาต่อยอดทางธุรกิจ สนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาสมุนไพรที่เป็นยาและเครื่องสำอางที่มีศักยภาพและมีความต้องการ ของตลาด เชื่อมโยงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชีวภาพใหม่ กับกระบวนการพัฒนาสินค้าชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยค้นหาเอกลักษณ์และศักยภาพที่แท้จริงของทรัพยากรชีวภาพ ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีนวัตกรรมและมีมูลค่าสูง

พัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดินและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ โดยจัดทำระบบ ฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการที่ดิน จัดทำหลักฐานการถือครองที่ดินของรัฐทุกประเภทให้ครบถ้วน ชัดเจน ปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการที่ดินให้มีเอกภาพเพื่อหาหน้าที่กำหนดตามพรหมนโยบายด้าน ที่ดิน และกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม โดยใช้กลไกเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์สนับสนุน การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนโดยให้สิทธิในลักษณะแปลงรวมและการรวมกลุ่ม เพื่อพัฒนาระบบการ ผลิตและการสร้างรายได้ของชุมชน พัฒนาระบบเช่าที่ดินให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างโอกาสในการใช้ ประโยชน์ที่ดินให้กับประชาชน จัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้า กำหนดมาตรการป้องกันการถือ ครองที่ดินของคนต่างชาติ รวมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรดินและที่ดินให้มีคุณภาพเหมาะสมต่อการใช้ ประโยชน์ สนับสนุนการผลิตภาคการเกษตรไปสู่เกษตรกรรมยั่งยืน โดยสนับสนุนการปรับเปลี่ยน กระบวนการผลิตจากพืชเชิงเดี่ยวไปสู่เกษตรกรรมยั่งยืน อาทิ เกษตรธรรมชาติ เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร และเกษตรทฤษฎีใหม่ สนับสนุนการพัฒนาปุ๋ยอินทรีย์ การใช้วัสดุอินทรีย์ และการใช้ผลิตภัณฑ์ชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมีการเกษตร เช่น การทำเกษตรโดยลดการใช้ สารเคมีที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี สนับสนุนงานวิจัยและจัดทำพื้นที่ต้นแบบ เพื่อสาธิต การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จัดให้มีแหล่งทุนและกลไกทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปรับรูปแบบการทำเกษตรให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาระบบการ รับรองมาตรฐานและการตรวจสอบคุณภาพสินค้าเกษตรอินทรีย์ สินค้าเกษตรที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าเกษตร เพื่อสร้างความมั่นใจ ให้กับผู้บริโภค ตลอดจนศึกษาความเหมาะสมในการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรเหล่านี้ให้เป็น มาตรฐานเชิงบังคับ ขยายผลแนวความคิดการทำเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนให้มี กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและผลักดันสู่กระบวนการทาเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง (แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒, ๒๕๕๙)

ในการทบทวนวรรณกรรมในส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ มีความสอดคล้องกับหัวข้อวิจัย คือ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนับว่ายังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำไปใช้ในการพัฒนาจำนวนมากและเกิดความเสื่อมโทรมลงมากอย่างต่อเนื่อง มีปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้นทั้งระหว่างรัฐและประชาชน และระหว่างประชาชนในกลุ่มต่างๆ กันเอง ประกอบกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศมีลักษณะรวมศูนย์ ขาดการเชื่อมโยงกับพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อปัญหาต่างๆ

มีเป้าหมาย เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ ซึ่งพื้นที่บ้านน้ำพุ อ.ด่านซ้าย นับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้แก่ประเทศ

พัฒนาปัจจัยสนับสนุนในการบริหารจัดการภาคเกษตรและสนับสนุนเกษตรกรรมใหม่

อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เพื่อสร้างสมดุลธรรมชาติ ปกป้องและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หยุดยั้งการทำลายป่า เพื่อรักษาพื้นที่ป่าไม้ ๑๐๒.๓ ล้านไร่ให้คงอยู่ โดยสนธิกำลังของทุกภาคส่วน

สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและดูแลผืนป่า โดยส่งเสริมการปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจระยะยาว อาทิ ไม้สัก ไม้มะค่า และไม้พะยูง

พ.ร.บ. คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“การบริหารจัดการที่ดิน” หมายความว่า การบูรณาการในการดูแลรักษา การสงวนหวงห้ามการอนุรักษ์ การฟื้นฟูและพัฒนาซึ่งที่ดิน การกระจายการถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์อย่างสมดุล หรือการแก้ไขปัญหาที่ดิน รวมทั้งการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้การใช้ที่ดินมีประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นธรรม และยั่งยืน

มาตรา ๑๐ คทช. มีหน้าที่และอำนาจจากกักดูแลการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินโดยทั่วไป รวมทั้งให้มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

๑. กำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศเพื่อขอความเห็นชอบต่อคณะรัฐมนตรี

๒. เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดมาตรการในการติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผลการดำเนินการตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

๓. ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพที่ดินและศักยภาพที่ดิน

๔. กำหนดมาตรการหรือแนวทางการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม ซึ่งรวมถึงรูปแบบการจัดที่ดินในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ หรือรูปแบบในลักษณะอื่นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ คทช. กำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีเพื่อให้การใช้ที่ดินเกิดประโยชน์สูงสุด

๕. กำหนดมาตรการหรือแนวทางเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

๖. เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีให้มีการตรา แก้ไข ปรับปรุง หรือยกเลิกกฎหมาย เกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน รวมทั้งเสนอความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไข ปัญหากรณีหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการตามกฎหมายอื่นหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน

๗. เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินของรัฐ และมาตรการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกำหนดแนวเขตที่ดินของรัฐ

๘. ติดตาม ประสานงาน สนับสนุน หรือเร่งรัดการดำเนินงานของคณะกรรมการตาม กฎหมายอื่นหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ให้มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนการ บริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อรายงานต่อคณะรัฐมนตรี

๙. ประสานงานและจัดให้มี รวมถึงการเชื่อมต่อระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของ ที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศเพื่อการวางแผนพัฒนาการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ รวบรวม จัดเก็บ วิเคราะห์ และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

๑๐. จัดทำรายงานผลการดำเนินงานและการประเมินผลการปฏิบัติงานของ คทช. เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภาเพื่อทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง และให้เผยแพร่ต่อ สาธารณชนด้วย

๑๑. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นหน้าที่และ อำนาจของ คทช. หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย (พ.ร.บ.คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒, ๒๕๖๒)

ในการทบทวนวรรณกรรมในส่วนของ พ.ร.บ.คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ มีความสอดคล้องกับหัวข้อวิจัย คือ

ตามมาตรา ๓ กำหนดให้มี การบูรณาการในการดูแลรักษา การสงวนหวงห้ามการ อนุรักษ์ การฟื้นฟูและพัฒนาซึ่งที่ดิน การกระจายการถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์อย่างสมดุล หรือ การแก้ไขปัญหาที่ดิน รวมทั้งการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้การใช้ที่ดินมีประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์ เป็นธรรม และยั่งยืน โดยให้ คทช. กำหนดมาตรการหรือแนวทางการกระจายการถือครองที่ดินอย่าง เป็นธรรม ซึ่งรวมถึงรูปแบบการจัดที่ดินในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ ตามมาตรา ๑๐

พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

หมวด ๑ กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้ “การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร” หมายความว่า การดำเนินการเพื่อป้องกัน ควบคุม แก้ไข และฟื้นฟูสถานการณ์ใด ที่เป็นภัยหรืออาจ เป็นภัยอันเกิดจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ก่อให้เกิดความไม่สงบสุข ทำลาย หรือทำความเสียหายต่อ ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ ให้กลับสู่สภาวะปกติเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย ของประชาชน หรือความมั่นคงของรัฐ

มาตรา ๗ ให้ กอ.รมน. มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินแนวโน้มของสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดภัยคุกคามด้านความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและรายงานคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

๒. อำนาจการในการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ในการนี้ให้มีอำนาจหน้าที่เสนอแผนและแนวทางในการปฏิบัติงานและดำเนินการต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ เมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้วให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามแผนและแนวทางนั้น

๓. อำนาจการ ประสานงาน และเสริมการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามแผนและแนวทางในการปฏิบัติงานตาม (๒) ในการนี้ คณะรัฐมนตรีจะมอบหมายให้ กอ.รมน. มีอำนาจในการกำกับดำเนินการของหน่วยงานของรัฐตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนดด้วยก็ได้

๔. เสริมสร้างให้ประชาชนตระหนักในหน้าที่ที่ต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สร้างความรักความสามัคคีของคนในชาติ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและความสงบเรียบร้อยของสังคม

๕. ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติหรือตามที่คณะรัฐมนตรี สภาความมั่นคงแห่งชาติหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๘ นอกจากการมอบอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินแล้วบรรดาอำนาจหน้าที่ของผู้บัญชาการตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้บัญชาการจะมอบอำนาจให้ ผอ.รมน.ภาค ผอ.รมน.จังหวัด หรือผู้บัญชาการศูนย์หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นปฏิบัติแทนก็ได้

หมวด ๒ ภารกิจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

มาตรา ๑๕ ในกรณีที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร แต่ยังไม่มีความจำเป็นต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และเหตุการณ์นั้นมีแนวโน้มที่จะมีอยู่ต่อไปเป็นเวลานานทั้งอยู่ในอำนาจหน้าที่หรือความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยคณะรัฐมนตรีจะมีมติมอบหมายให้ กอ.รมน. เป็นผู้รับผิดชอบในการป้องกันปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรนั้นภายในพื้นที่และระยะเวลาที่กำหนดได้ ทั้งนี้ ให้ประกาศให้ทราบโดยทั่วไป

ในกรณีที่เหตุการณ์ตามวรรคหนึ่งสิ้นสุดลงหรือสามารถดำเนินการแก้ไขได้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบตามปกติ ให้นายกรัฐมนตรีประกาศให้อำนาจหน้าที่ของ กอ.รมน. ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งสิ้นสุดลง และให้นายกรัฐมนตรีรายงานผลต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาทราบโดยเร็ว

มาตรา ๑๖ ในการดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายตามมาตรา ๑๕ ให้ กอ.รมน. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย

๑. ป้องกัน ปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรตามที่ได้รับมอบหมายตามมาตรา ๑๕

๒. จัดทำแผนการดำเนินการตาม ๑. เสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้ความเห็นชอบ

๓. กำกับ ติดตาม และเร่งรัดหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการหรือบูรณาการในการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนตาม ๒.

๔. สั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีพฤติการณ์ว่าจะเป็นภัยต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรหรือเป็นอุปสรรคต่อการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรออกจากพื้นที่ที่กำหนดในการจัดทำแผนตาม ๒. ให้ กอ.รมน. ประชุมหารือกับสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องด้วย และในการนี้ให้จัดทำแผนเผชิญเหตุในแต่ละสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในกรณีที่มีคำสั่งตาม ๔. แล้ว ให้ กอ.รมน. แจ้งให้หน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสังกัดทราบพร้อมด้วยเหตุผล และให้เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้รับคำสั่งให้ออกจากพื้นที่นั้นไปรายงานตัวยังหน่วยงานของรัฐที่ตนสังกัดโดยเร็ว ในการนี้ให้หน่วยงานของรัฐเจ้าสังกัดดำเนินการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ หรือพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ตามที่กำหนดไว้ในคำสั่งดังกล่าว

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีความจำเป็นที่ กอ.รมน. ต้องใช้อำนาจหรือหน้าที่ตามกฎหมายใดที่อยู่ในอำนาจหน้าที่หรือความรับผิดชอบของหน่วยงานของรัฐใดให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ใน กอ.รมน. เป็นเจ้าพนักงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้น หรือมีมติให้หน่วยงานของรัฐนั้นมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมายในเรื่องดังกล่าว ให้ กอ.รมน. ดำเนินการแทนหรือมีอำนาจดำเนินการด้วยภายในพื้นที่และระยะเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ ต้องกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการใช้อำนาจนั้นไว้ด้วย (พ.ร.บ.การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑, ๒๕๕๑)

ในการทบทวนวรรณกรรมในส่วนของ พ.ร.บ.การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ มีความสอดคล้องกับหัวข้อวิจัย คือ

ตามมาตรา ๗ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้ กอ.รมน. อำนาจการ ประสานงาน และเสริมการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามแผนและแนวทางในการปฏิบัติงานตามแผนและแนวทางที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ ทั้งนี้ กอ.รมน. ได้ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการสนธิกำลังร่วมกันปราบปรามและหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ ตรวจยึดพื้นที่ที่ถูกบุกรุกจำนวน ๓,๐๑๗ ไร่เศษ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเป้อย ป่าภูชี้แก้ว และป่าภูเรือ ท้องที่ บ้านน้ำพุ หมู่ ๖ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

แผนแม่บทแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๗

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่า และทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุกครอบครองให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ภายใน ๑ ปี

๒. เพื่อให้มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และยั่งยืนภายใน ๒ ปี

๓. เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่ป่าเป้าหมายทั่วทั้งประเทศให้มีสภาพที่สมบูรณ์ภายใน ๒-๑๐ ปี

หลักคิดและแนวทางการป้องกัน ปรามปราม และแก้ไขปัญหาค่าการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้

ดำเนินการโดยใช้แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นบรรทัดฐานในการตรวจสอบสภาพความสมบูรณ์ของป่า ทั้งป่าสงวนแห่งชาติ (กรมป่าไม้) และป่าอนุรักษ์ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช) แล้วนำเอาภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. ๒๕๕๔ โครงการ DMC ของกรมแผนที่ทหาร มาตรวจสอบร่วม หาพื้นที่บริเวณใดที่ปรากฏในภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. ๒๕๕๔ สภาพเสื่อมโทรมหรือโล่งเตียนไปจากปี พ.ศ. ๒๕๔๕ แสดงว่าเป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุกใหม่อย่างแน่นอน ให้ดำเนินการตามกฎหมายได้ทันที โดยให้ตรวจสอบและดำเนินการพร้อมกันทั้งประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่บุกรุกใหม่ซึ่งไม่มีมติ ครม. หรือระเบียบใด ๆ ผ่อนผันให้ทั้งสิ้น ต้องดำเนินการตามกฎหมายทั้งหมด เพื่อนำพื้นที่ที่ถูกบุกรุกทำลายมาฟื้นฟูสภาพป่า บางแห่งอาจจัดทำเป็นป่าชุมชนมอบให้ชุมชนช่วยกันดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ร่วมกันต่อไป โดยใช้แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังนี้

๑. ต้องไม่มีการบุกรุกเพิ่มเติมอีกนับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

๒. ดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้ที่บุกรุกป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ และตามกฎหมายหรือระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด และในกรณีนี้เมื่อดำเนินการตามกฎหมายแล้ว จำเป็นต้องดำเนินการเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากบริเวณนั้นอาจมีมาตรการชดเชยที่เหมาะสมและเป็นธรรม ทั้งนี้ หากยังไม่สามารถเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ได้ทันที ให้ดำเนินการควบคุมขอบเขตพื้นที่มิให้ขยายเพิ่มเติมโดยเด็ดขาด

๓. จัดลำดับความเร่งด่วนกับนายทุนหรือผู้บุกรุกรายใหญ่ที่บุกรุกป่าไม้เป็นลำดับแรก แล้วดำเนินการกับรายอื่น ๆ ต่อไป

๔. ใช้หลักกฎหมายและหลักวิชาการเป็นตัวนำ หลักรัฐศาสตร์และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวเสริม โดยผลประโยชน์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะต้องไม่เป็นอุปสรรคและเป็นเงื่อนไขต่อการแก้ปัญหาทั้งระบบของประเทศ

๕. คำนึงความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนที่อาศัยทำกินก่อนการประกาศแนวเขตป่าไม้โดยด่วน

๖. การดำเนินการใด ๆ ต้องไม่กระทบต่อประชาชนที่ใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ที่พิสูจน์แล้วว่าควรได้รับสิทธิในที่ดินตามกฎหมายหรือผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายหรือการดำเนินการของภาครัฐ และจะต้องเป็นการแก้ไขปัญหาทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นระบบอย่างยั่งยืน

๗. ปลุกจิตสำนึกรักผืนป่าของแผ่นดิน

๗.๑ กำหนดนโยบายให้การแก้ไขปัญหาค่าการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้และการตัดไม้ทำลายป่าเป็น “วาระแห่งชาติ” เพื่อปลุกจิตสำนึกของคนในชาติให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรและให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และกำหนดนโยบายต่าง ๆ ให้เป็นแนวทางเดียวกัน

๗.๒ ปลุกจิตสำนึกให้เยาวชนและประชาชนมีความรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บรรจุน้ำในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ สอดแทรกการปลุกจิตสำนึกในเนื้อหาของสื่อประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

๗.๓ ประยุกต์ใช้กลไก PES (Payment for Environmental Services) มาสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรป่าไม้กับผู้ที่มีบทบาทในการดูแลรักษาป่าไม้ ผู้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ และผู้ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศป่าไม้

๗.๔ ปลุกฝังอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ให้มีอุดมการณ์ในการรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ และภาคภูมิใจที่ได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์มรดกของแผ่นดิน ตลอดจนเชิดชูวีรกรรมหรือคุณความดีของผู้ที่อุทิศตนเป็นแบบอย่างของการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้สังคมรับรู้อย่างต่อเนื่องและจริงจัง

๘. จัดทำแนวเขตทรัพยากรป่าไม้ให้มีความชัดเจน

๘.๑ จัดทำแนวเขตหรือแนวแปลงของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการหรือใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ทุกประเภท รวมถึงพื้นที่ป่าชุมชน เพื่อให้สามารถนำข้อมูลแนวเขตมาประกอบการบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม

๘.๒ จัดทำฐานข้อมูลแปลงที่ดินของราษฎรที่อยู่อาศัยหรือทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดเพื่อการพิสูจน์สิทธิในที่ดินให้กับราษฎรที่ถูกสิทธิรอนสิทธิมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานจากปัญหาป่าบุกรุกคน และใช้เป็นข้อมูลในการบริหารจัดการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้

๘.๓ ปรับปรุงและจัดทำแนวเขตป่าไม้ทุกประเภท เช่น ป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และป่าคุ้มครอง หรือป่าอนุรักษ์อื่น ๆ เพื่อให้แนวเขตมีความชัดเจน ไม่ซ้อนทับกับแนวเขตอื่น ๆ ถูกต้องตามกฎหมายแต่ละประเภท ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนกับประชาชนและหน่วยงานรัฐอื่น ๆ

๘.๔ หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องต้องตรวจสอบที่ดินในความดูแลกับผังการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศและแนวเขตป่าไม้

๙. ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เป็นอุปสรรคในการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้

๙.๑ ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการหรือมีโครงการที่ทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจว่าได้รับการรับรองสิทธิหรือมีสิทธิในที่ดินป่าไม้ เช่น การออกเลขที่บ้าน การขยายเขตไฟฟ้า การรับชำระภาษีบำรุงท้องที่ เป็นต้น

๙.๒ การเพิกถอนสิทธิในที่ดินที่ออกโดยมิชอบโดยเร็ว และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและกำหนดเวลา (กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร, แผนแม่บทการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้การบุกรุกที่ดินของรัฐและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๗, ๒๕๕๗)

ในการทบทวนวรรณกรรมในส่วนของแผนแม่บทการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้การบุกรุกที่ดินของรัฐและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๗ มีความสอดคล้องกับหัวข้อวิจัย คือ

วัตถุประสงค์หลักที่สำคัญของแผนแม่บท คือ เพื่อหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่า และทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุกครอบครองให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ภายใน ๑ ปี โดยกำหนดแนวทางใน

การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ต้องไม่มีการบุกรุกเพิ่มเติมอีกเป็นต้นไป มีการจัดลำดับความเร่งด่วนกับนายทุนหรือผู้บุกรุกรายใหญ่ที่บุกรุกป่าไม้เป็นลำดับแรก แล้วดำเนินการกับรายอื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้ คำนึงความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนที่อาศัยทำกินก่อนการประกาศแนวเขตป่าไม้โดยด่วน การดำเนินการใด ๆ ต้องไม่กระทบต่อประชาชนที่ใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ที่พิสูจน์แล้วว่าควรได้รับสิทธิในที่ดินตามกฎหมายหรือผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายหรือการดำเนินการของภาครัฐ และจะต้องเป็นการแก้ไขปัญหาทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นระบบอย่างยั่งยืน

คำสั่ง คสช.ที่ ๖๔/๒๕๕๗

เพื่อให้การบริหารราชการของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในการปราบปรามและหยุดยั้ง การบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถลดผลกระทบที่จะก่อให้เกิด ความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของประเทศโดยรวม คณะรักษาความสงบแห่งชาติ จึงมีคำสั่ง ดังต่อไปนี้

๑. ให้กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อย กองกำลังป้องกันชายแดนของกองทัพบก และ กองทัพเรือ ตลอดจนหน่วยงานที่มีภารกิจและอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการปราบปรามและ จับกุมผู้บุกรุก ยึดถือ ครอบครอง ทำลาย หรือกระทำความผิดประการใด ๆ อันเป็นการทำให้เสื่อมเสียแก่ สภาพป่า รวมทั้งผู้สมคบและสนับสนุนช่วยเหลือ ให้ได้ผลอย่างจริงจังในทุกพื้นที่ รวมทั้งสกัดกั้น การลักลอบตัดไม้มีค่าหรือไม้หวงห้าม การนำเข้าและส่งออกไม้ที่ผิดกฎหมาย ตลอดจนแนวชายแดน ตลอดจนปราบปรามเครือข่ายขบวนการตัดไม้ทำลายป่าในทุกหมู่บ้านและชุมชนทั่วประเทศ

๒. ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ ควบคุม ตรวจสอบ กิจกรรมการแปรรูปไม้ การตั้งโรงงานแปรรูปไม้ การค้าไม้แปรรูป ตลอดจนการค้าหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งไม้หวงห้ามและสิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใด ที่ทำด้วยไม้หวงห้าม หากพบมีการปล่อยปละละเลย หรือมีเจตนาจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมาย ที่บัญญัติไว้ ให้ดำเนินการลงโทษตามกฎหมายอย่างเด็ดขาดกับเจ้าของหรือผู้ประกอบการโดยทันที

๓. ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ ติดตามผลคดีป่าไม้และดำเนินการฟื้นฟูพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกทำลาย ให้คืนสภาพป่าไม้ที่สมบูรณ์ดังเดิม โดยประสานกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคประชาชน และ องค์กรชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าวอย่างจริงจัง

๔. เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดปล่อยปละละเลย หรือเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิด ตามกรณีดังกล่าวข้างต้น จะต้องถูกดำเนินการทั้งทางวินัยและทางอาญาอย่างเด็ดขาดโดยทันที

๕. ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมติดตามผลการดำเนินการตามข้อ ๑ - ๔ และรายงานผลการปฏิบัติให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติทราบอย่างต่อเนื่อง ระยะเวลาในการฟื้นฟู การใช้ และการรักษาทรัพยากรอย่างบูรณาการเพื่อการพัฒนาประเทศที่ผ่านมายังขาด

ความชัดเจน ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศยังมีปัญหาการใช้อย่างสิ้นเปลืองและเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว (คำสั่ง คสช.ที่ ๖๔/๒๕๕๗, ๒๕๕๗)

คำสั่ง คสช.ที่ ๖๖/๒๕๕๗

เพื่อให้การดำเนินการและการประสานงานในการปราบปรามและหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถลดผลกระทบที่จะก่อให้เกิด ความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของประเทศโดยรวม จึงให้ปฏิบัติ ดังนี้

๑. ให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบดังกล่าวเพิ่มเติม ทั้งนี้การปฏิบัติอื่น ๆ ให้เป็นไปตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ ๖๔/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ เรื่อง การปราบปรามและหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ ระยะยาวในการฟื้นฟู การใช้ และการรักษาทรัพยากรอย่างบูรณาการเพื่อการพัฒนาประเทศที่ผ่านมายังขาด ความชัดเจน ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศยังมีปัญหาการใช้อย่างสิ้นเปลืองและเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว

๒. ให้ทุกหน่วยที่เกี่ยวข้อง ยึดถือนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนี้

๒.๑ การดำเนินการใด ๆ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ยากไร้ ผู้ที่มีรายได้น้อย และผู้ไร้ที่ดินทำกิน ซึ่งได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมนั้น ๆ ก่อนคำสั่งนี้มีผลบังคับใช้ ยกเว้นผู้ที่บุกรุกใหม่ จะต้องดำเนินการสอบสวน และพิสูจน์ทราบ เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมและดำเนินการ ตามขั้นตอนต่อไป

๒.๒ การดำเนินการเร่งด่วนในปัจจุบัน คือ การป้องกันไม่ให้เกิดการบุกรุกเพิ่มเติมด้วยการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและเด็ดขาด

๒.๓ การดำเนินการแก้ไขปัญหาที่สั่งสมมาตั้งแต่เดิม ให้หน่วยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพิจารณากำหนดมาตรการและวิธีดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อเสนอขออนุมัติจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยด่วน

๒.๔ กรณีใด ๆ ซึ่งยังอยู่ระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม ให้ดำเนินการ ต่อไปจนกว่าจะสิ้นสุดกระบวนการที่กำหนด (คำสั่ง คสช.ที่ ๖๖/๒๕๕๗, ๒๕๕๗)

ในการทบทวนวรรณกรรมในส่วนของคำสั่ง คสช.ที่ ๖๔/๒๕๕๗ และ คำสั่ง คสช.ที่ ๖๖/๒๕๕๗ มีความสอดคล้องกับหัวข้อวิจัย คือ

คำสั่ง คสช.ที่ ๖๔/๒๕๕๗ กำหนดอำนาจหน้าที่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการปราบปรามและจับกุมผู้บุกรุก ยึดถือ ครอบครอง ทำลาย หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำให้เสื่อมเสียแก่ สภาพป่า รวมทั้งผู้สมคบและสนับสนุนช่วยเหลือ ให้ได้ผลอย่างจริงจังในทุกพื้นที่ รวมทั้งสกัดกั้น การลักลอบตัดไม้มีค่าหรือไม้หวงห้าม การนำเข้าและส่งออกไม้ที่ผิดกฎหมายตลอดแนวชายแดน ตลอดจนปราบปรามเครือข่ายขบวนการตัดไม้ทำลายป่าในทุกหมู่บ้านและชุมชนทั่วประเทศ รวมทั้งติดตามผลคดีป่าไม้และดำเนินการฟื้นฟูพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกทำลาย ให้คืนสภาพป่า

ไม้ที่สมบูรณ์ดั้งเดิม ซึ่งต่อมาได้มีคำสั่ง คสช. ที่ ๖๖/๒๕๕๗ กำหนดให้ กอ.รมน. เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบดังกล่าวเพิ่มเติม ทั้งนี้การปฏิบัติอื่น ๆ ให้เป็นไปตามคำสั่ง คสช. ที่ ๖๔/๒๕๕๗ ซึ่งการดำเนินการใด ๆ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ยากไร้ ผู้ที่มีรายได้น้อย และผู้ไร้ที่ดินทำกิน ซึ่งได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมนั้น ๆ ก่อนคำสั่งนี้มีผลบังคับใช้ ยกเว้นผู้ที่บุกรุกใหม่ จะต้องดำเนินการสอบสวน และพิสูจน์ทราบ เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมและดำเนินการ ตามขั้นตอนต่อไป ซึ่งการดำเนินการเร่งด่วนในปัจจุบัน คือ การป้องกันไม่ให้มีการบุกรุกเพิ่มเติม ด้วยการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและเด็ดขาด

ทฤษฎีการฟื้นฟูป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ป่าไม้ของประเทศไทยถูกทำลายลงอย่างรวดเร็วตามแรงหนุนเนื่องของประชากรที่เพิ่มขึ้นผนวกกับพลังผลักดันทางเศรษฐกิจระบบทุนนิยมเสรีที่มุ่งค้าขาย โดยใช้ป่าเป็นตัวสำคัญเชิงพาณิชย์ การเช่นนี้ก่อให้เกิดภาวะแห้งแล้งเนื่องจากต้นน้ำลำธารถูกทำลาย ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เมื่อยามน้ำหลากก็เกิดท่วมฉับพลันและมีการพังทลายของดินอย่างรุนแรง จนเป็นปัญหาต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร กลายเป็นทุกร้อนของแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวยิ่งนัก โดยเฉพาะเรื่องป่าไม้เป็นสิ่งที่พระองค์ทรงห่วงใยเป็นอย่างมาก ตั้งแต่เริ่มเสด็จเถลิงถวัลย์สิริราชสมบัติเป็นต้นมา

ทรงสร้าง ความตระหนักให้มีความรักป่าไม้ด้วยจิตสำนึกร่วมกัน (Awareness and Sharing Participation) มากกว่าวิธีการใช้อำนาจบังคับ

ณ หน่วยงานพัฒนาต้นน้ำห้วยจ้อ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้มีการปลูกต้นไม้ ๓ ชนิด ที่แตกต่างกัน คือ ไม้ผล ไม้โตเร็ว และไม้เศรษฐกิจ เพื่อจะทำให้เกิดป่าไม้แบบผสมผสานและสร้างความสมดุลแก่ธรรมชาติอย่างยั่งยืน สามารถตอบสนองความต้องการของรัฐและวิถีประชาในชุมชนประการสำคัญนั้นมีพระราชดำริที่ยึดเป็นทฤษฎีการพัฒนาต้นน้ำป่าไม้โดยปลูกฝังจิตสำนึกแก่ประชาชนว่า

“...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ควรจะปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็พากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”

ทฤษฎีการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูกตามหลักการฟื้นฟูสภาพป่าด้วยวัฏธรรมชาติ (Natural Reforestation)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในปัญหาปริมาณป่าไม้ลงเป็นอย่างมาก จึงทรงพยายามค้นหาวินยานาประการที่จะเพิ่มปริมาณของป่าไม้ในประเทศไทยให้เพิ่มมากขึ้นอย่างมั่นคงและถาวร โดยมีวิธีการที่เรียบง่ายและประหยัดในการดำเนินงาน ตลอดจนเป็นการส่งเสริมระบบวงจรป่าไม้ในลักษณะอันเป็นธรรมชาติดั้งเดิม ซึ่งได้พระราชทานพระราชดำริหลายวิธี คือ

ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ด้วยวิธีการ ๓ วิธี คือ

๑. “...ถ้าเลือกได้ที่เหมาะสมแล้ว ก็ทิ้งป่านั้นไว้ตรงนั้น ไม่ต้องไปทำอะไรเลย ป่าจะเจริญเติบโตมาเป็นป่าสมบูรณ์โดยไม่ต้องไปปลูกเลยสักต้นเดียว...”

๒. “...ไม่ไปรังแกป่าหรือตัดแยะต้นไม้เพียงแต่คุ้มครองให้ขึ้นเองได้เท่านั้น...”

๓. “...ในสภาพป่าเต็งรัง ป่าเสื่อมโทรมไม่ต้องทำอะไรเพราะต่อไม้ก็จะแตกกิ่งออกมาอีกถึงแม้ต้นไม้ไม่สวยแต่ก็เป็นไม้ใหญ่ได้...”

ปลูกป่าในที่สูงทรงแนะนำวิธีการ ดังนี้

“...ใช้ไม้จำพวกที่มีเมล็ดทั้งหลายขึ้นไปปลูกบนยอดที่สูง เมื่อโตแล้วออกฝักออกเมล็ดก็จะลอยตกลงมาแล้วงอกเองในที่ต่ำต่อไป เป็นการขยายพันธุ์โดยธรรมชาติ...”

ปลูกป่าต้นน้ำลำธารหรือการปลูกป่าธรรมชาติ ทรงเสนอแนวทางปฏิบัติว่า

ปลูกต้นไม้ที่ขึ้นอยู่เดิม คือ “...ศึกษาดูก่อนว่าพืชพันธุ์ไม้ดั้งเดิมมีอะไรบ้าง แล้วปลูกแซมตามรายการชนิดต้นไม้ที่ศึกษาได้...”

งดปลูกไม้ผืนผืนจากถิ่นเดิม คือ “...ไม่ควรนำไม้แปลกปลอมต่างพันธุ์ต่างถิ่นเข้ามาปลูกโดยยังไม่ได้ศึกษาอย่างแน่ชัดเสียก่อน...”

การปลูกป่าทดแทนจึงเป็นแนวทฤษฎีการพัฒนาป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานมรรควิธีในการปลูกป่าทดแทน เพื่อคืนธรรมชาติสู่แผ่นดินด้วยวิถีทางแบบผสมผสานกันในเชิงปฏิบัติตั้งพระราชดำริความตอนหนึ่งว่า

“...การปลูกป่าทดแทนจะต้องทำอย่างมีแผนโดยการดำเนินการไปพร้อมกับการพัฒนาชาวเขาในการนี้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ชลประทาน และฝ่ายเกษตรจะต้องร่วมมือกันสำรวจต้นน้ำในบริเวณพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อวางแผนปรับปรุงต้นน้ำและพัฒนาอาชีพได้อย่างถูกต้อง...”

ปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกแผ้วถางและพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม

“...การปลูกป่าทดแทนในพื้นที่เสื่อมโทรมหรือพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ถูกบุกรุกแผ้วถางจนเป็นภูเขาหัวโล้น แล้วจำเป็นต้องปลูกป่าทดแทนเร่งด่วนนั้นควรจะต้องปลูกต้นไม้ชนิดโตเร็วคลุมแนวร่องน้ำเสียก่อน เพื่อทำให้ความชุ่มชื้นค่อยๆ ทวีขึ้นแผ่ขยายออกไปทั้งสองร่องน้ำ ซึ่งจะช่วยให้ต้นไม้งอกงามและมีส่วนช่วยป้องกันไฟป่า เพราะไฟจะเกิดง่ายหากป่าขาดความชุ่มชื้น ในปีต่อไปก็ให้ปลูกต้นไม้ในพื้นที่ถัดขึ้นไป ความชุ่มชื้นก็จะแผ่ขยายกว้างต่อไปอีก ต้นไม้จะงอกงามดีตลอดทั้งปี...”

การปลูกป่าทดแทนตามไหล่เขา

“...จะต้องปลูกต้นไม้หลายๆ ชนิด เพื่อให้ได้ประโยชน์เนกประสงค์ คือ มีทั้งไม้ผล ไม้สำหรับก่อสร้างและไม้สำหรับทำฟืน ซึ่งเกษตรกรจำเป็นต้องใช้เป็นประจำ ซึ่งเมื่อตัดไม้ใช้แล้ว ก็ปลูกทดแทนหมุนเวียนทันที...”

การปลูกป่าทดแทนบริเวณต้นน้ำบนยอดเขาและเนินสูง

“...ต้องมีการปลูกป่าโดยปลูกไม้ยืนต้นและปลูกไม้พุ่ม ซึ่งไม้พุ่มนั้นราษฎรสามารถตัดไปใช้ได้ แต่ต้องมีการปลูกทดแทนเป็นระยะ ส่วนไม้ยืนต้นจะช่วยให้อากาศมีความชุ่มชื้น ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของระบบการให้ฝนแบบธรรมชาติ ทั้งยังช่วยยึดดินบนเขาไม่ให้พังทลายเมื่อเกิดฝนตกอีกด้วย...”

ให้มีการปลูกป่าที่ยอดเขา เนื่องจากสภาพป่าบนที่เขาสูงทรุดโทรม ซึ่งจะมีผลกระทบต่อลุ่มน้ำตอนล่าง และคัดเลือกพันธุ์ไม้ที่มีเมล็ดเป็นฝักเพื่อให้เป็นกระบวนการธรรมชาติปลูกต่อไปจนถึงตีนเขา

ปลูกป่าบริเวณอ่างเก็บน้ำ หรือเหนืออ่างเก็บน้ำที่ไม่มีความชุ่มชื้นยาวนานพอ

ปลูกป่าเพื่อพัฒนาลุ่มน้ำและแหล่งน้ำให้มีน้ำสะอาดบริโภค

ปลูกป่าให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยให้ราษฎรในท้องถิ่นนั้นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกและดูแลรักษาต้นไม้ให้เจริญเติบโต นอกจากนี้ยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้ราษฎรเห็นความสำคัญของการปลูกป่า

ปลูกป่าเสริมธรรมชาติ เพื่อเป็นการเพิ่มที่อยู่อาศัยแก่สัตว์ป่า

การปลูกป่า ๓ อย่างได้ประโยชน์ ๔ อย่าง

การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วยพระปรีชาญาณอย่างชาญฉลาดให้เกิดประโยชน์แก่ปวงชนมากที่สุดยาวนานที่สุดและทั่วถึงกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำการปลูกป่าในเชิงผสมผสาน ทั้งด้านเกษตรวนศาสตร์และเศรษฐกิจสังคมไว้เป็นมรรควิธีปลูกป่าแบบลักษณะเบ็ดเสร็จนั้นไว้ด้วย

ลักษณะทั่วไปของป่า ๓ อย่าง

พระราชดำริปลูกป่า ๓ อย่างนั้น มีพระราชดำรัส ความว่า

“...ป่าไม้ที่จะปลูกรูปนั้น สมควรที่จะปลูกแบบป่าใช้ไม้หนึ่ง ป่าสำหรับใช้ผลหนึ่ง ป่าสำหรับใช้เป็นฟืนอย่างหนึ่ง อันนี้แยกออกไปเป็นกว้างๆใหญ่ๆ การที่จะปลูกต้นไม้สำหรับได้ประโยชน์ดังนี้ ในคำวิเคราะห์ของกรมป่าไม้รู้สึกจะไม่ใช่ป่าไม้ แต่ในความหมายของการช่วยเหลือเพื่อต้นน้ำลำธารนั้น ป่าไม้เช่นนี้จะเป็นสวนผลไม้ก็ตามหรือเป็นสวนมพินก็ตามนั้นแหละเป็นป่าไม้ที่ถูกต้อง เพราะทำหน้าที่เป็นป่า คือ เป็นต้นไม้และทำหน้าที่เป็นทรัพยากรในด้านสำหรับให้ผลที่มาเป็นประโยชน์แก่ประชาชนได้...”

ในการปลูกป่า ๓ อย่างนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชดำริบายถึงประโยชน์ในการปลูกป่าตามพระราชดำริว่า

“...การปลูกป่า ๓ อย่าง แต่ได้ประโยชน์ ๔ อย่าง ซึ่งได้ไม้ผล ไม้สร้างบ้าน และไม้ฟืนนั้น สามารถให้ประโยชน์ได้ถึง ๔ อย่าง คือ นอกจากประโยชน์ในตัวเองตามชื่อแล้ว ยังสามารถให้ประโยชน์อันที่ ๔ ซึ่งเป็นข้อสำคัญ คือ สามารถช่วยอนุรักษ์ดินและต้นน้ำลำธารด้วย...”

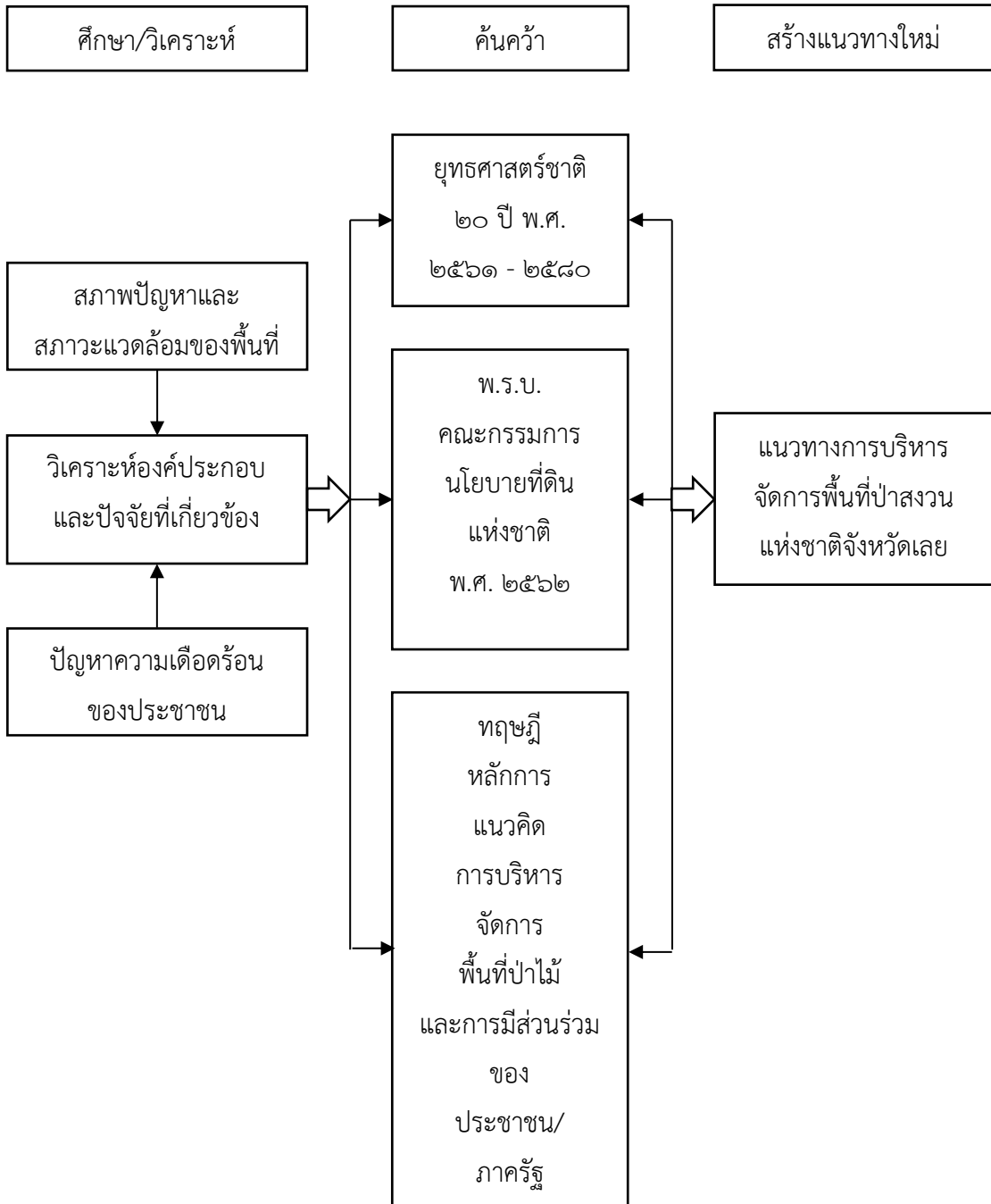
และได้มีพระราชดำรัสเพิ่มเติมว่า

“...การปลูกป่าถ้าจะให้ราษฎรมีประโยชน์ให้เขาอยู่ได้ ให้ใช้วิธีปลูกไม้ ๓ อย่าง แต่มีประโยชน์ ๔ อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้กินได้ ไม้เศรษฐกิจ โดยรองรับการชลประทาน ปลูกรับซับน้ำ และปลูกอุดช่วงไหล่ตามร่องห้วย โดยรับน้ำฝนอย่างเดียว ประโยชน์อย่างที่ว่า ๔ ได้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ...”

พระราชดำริเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ดำเนินการในหลายส่วนราชการ ทั้งกรมป่าไม้และศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกแห่ง คือ การปลูกป่าใช้สอย โดยดำเนินการปลูกพันธุ์ไม้โตเร็วสำหรับตัดกิ่งมาทำฟืนเผาถ่าน ตลอดจนไม้สำหรับใช้ในการก่อสร้างและหัตถกรรมส่วนใหญ่ได้มีการปลูกพันธุ์ไม้โตเร็วเป็นสวนป่า เช่น ยูคาลิปตัส ชีเหล็ก ประดู่ แคน กระถินยักษ์ และสะเดา เป็นต้น (มูลนิธิชัยพัฒนา, ออนไลน์, ๒๕๖๕)

ในการทบทวนวรรณกรรมในส่วนของการฟื้นฟูการฟื้นฟูป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีความสอดคล้องกับหัวข้อวิจัย คือ สภาพพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกบุกรุกและทำลายทั้งก่อนและหลังที่เจ้าหน้าที่จะเข้าดำเนินการตรวจสอบและทวงคืนเมื่อปี ๒๕๕๘ สามารถน้อมนำทฤษฎีดังกล่าวมาเป็นแนวทางและประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

ในการทบทวนวรรณกรรมเรื่องแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ของผู้วิจัยในบทนี้ สรุปได้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบทอด ซึ่งหมายถึง สิทธิในที่ดินทำกินของประชาชนที่ใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ที่พิสูจน์แล้วว่าควรได้รับสิทธิในที่ดินตามกฎหมาย และมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามกฎหมายบัญญัติ ซึ่งเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ กำหนดไว้ รวมทั้งการขอความเป็นธรรมกรณีได้รับความเดือดร้อนจากการเข้าไปทำกินในที่ดินของตนเองซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่การตรวจยึดของเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ ได้ระบุถึง การเข้าถึงทรัพยากร โดยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างเขตพื้นที่ป่าทับซ้อนพื้นที่ทำกินของประชาชน รับรองสิทธิชุมชนในการเข้าใช้ประโยชน์ที่ดิน กำหนดมาตรการเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์อย่างเป็นธรรม และกระจายการถือครองที่ดินในขนาดที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการถือครองที่ดิน รวมทั้ง การส่งเสริมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนและป่าครอบครัวแบบมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายภาคประชาชนทุกระดับอายุให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนับว่ายังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำไปใช้ในการพัฒนาจำนวนมากและเกิดความเสื่อมโทรมลงมากอย่างต่อเนื่อง มีปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้นทั้งระหว่างรัฐและประชาชน และระหว่างประชาชนในกลุ่มต่างๆ กันเอง ประกอบกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศมีลักษณะรวมศูนย์ ขาดการเชื่อมโยงกับพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อปัญหาต่างๆ โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ มีเป้าหมาย เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ ซึ่งพื้นที่บ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูเป้อย ป่าภูซี้เถ้า และป่าภูเรือ ตามเอกสารวิจัยฉบับนี้ นับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้แก่ประเทศ สามารถนำมาเป็นหนึ่งในต้นแบบในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เพื่อสร้างสมดุลธรรมชาติ ปกป้องและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หยุดยั้งการทำลายป่า ด้วยการสนธิกำลังของทุกภาคส่วน รวมถึง เจ้าหน้าที่จากศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๔ กอ.รมน. ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ตาม พ.ร.บ.การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ คำสั่ง คสช. ที่ ๖๔/๒๕๕๗ และ คำสั่ง คสช. ที่ ๖๖/๒๕๕๗ ในการอำนวยความสะดวก ประสานงาน และเสริมการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามแผนและแนวทางในการปฏิบัติงาน คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการสนธิกำลังร่วมกันปราบปรามและหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ โดยยึดถือแผนแม่บทการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้การบุกรุกที่ดินของรัฐและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่า และทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุกครอบครองให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จัดลำดับความเร่งด่วนกับนายทุนหรือผู้บุกรุกรายใหญ่ที่บุกรุกป่าไม้เป็นลำดับแรก ทั้งนี้ การดำเนินการใด ๆ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ที่พิสูจน์แล้วว่าควรได้รับสิทธิในที่ดิน

ตามกฎหมาย ต้องไม่กระทบต่อประชาชนผู้ยากไร้ ผู้ที่มีรายได้น้อย และผู้ไร้ที่ดินทำกิน ซึ่งได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมนั้น ๆ ตามกฎหมาย ซึ่งสามารถดำเนินการช่วยเหลือตามกรอบมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตามโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายของรัฐบาล (คทช.) ภายใต้ พ.ร.บ. คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ และในส่วนของกรณีฟื้นฟูสภาพป่าไม้ที่ถูกบุกรุกและทำลายดังกล่าว สามารถน้อมนำทฤษฎีการฟื้นฟูป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มาเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ต่อไป

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย อย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ ๓ ข้อ ประกอบด้วย ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าไม้ การอนุรักษ์ป่าไม้ และสถานการณ์บริหารจัดการพื้นที่ป่าของประเทศไทย ๒. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการพื้นที่ป่าบ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูเป้อยู่ ป่าภูซำแก้ว และป่าภูเรือ อย่างยั่งยืน และ ๓. เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าบ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูเป้อยู่ ป่าภูซำแก้ว และป่าภูเรือ อย่างยั่งยืน

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากหลายแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก โดยเมื่อนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาจัดระเบียบแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประกอบกับแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจนกระทั่งได้แนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย อย่างยั่งยืน ซึ่งในบทที่ ๕ นี้ จะนำเสนอ ๒ ประเด็น คือ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

สรุป

๑. ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าไม้ การอนุรักษ์ป่าไม้ และสถานการณ์บริหารจัดการพื้นที่ป่าของประเทศไทย

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนับว่ายังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำไปใช้ในการพัฒนาจำนวนมากและเกิดความเสื่อมโทรมลงมากอย่างต่อเนื่อง มีปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้นทั้งระหว่างรัฐและประชาชน และระหว่างประชาชนในกลุ่มต่างๆ กันเอง ประกอบกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศมีลักษณะรวมศูนย์ ขาดการเชื่อมโยงกับพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อปัญหาต่าง ๆ

ประเทศไทยมีพื้นที่ประมาณ ๓๒๑ ล้านไร่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้อย่างน้อย ร้อยละ ๔๐ ของประเทศ แบ่งเป็นพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ ร้อยละ ๒๕ และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ร้อยละ ๑๕ หรือประมาณ ๑๒๘.๓ ล้านไร่ (สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒, ๒๕๕๙) โดยในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด ๑๓๘,๕๖๖,๘๗๕ ไร่ หรือร้อยละ ๔๓.๒๑ ของพื้นที่ประเทศ และข้อมูลสภาพพื้นที่ป่าไม้ล่าสุดในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ของกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม พบว่า ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ จำนวน ๑๐๒,๒๑๒,๔๓๔.๓๗ ไร่ หรือร้อยละ ๓๑.๕๙ ของพื้นที่ประเทศ (กรมป่าไม้, โครงการจัดทำข้อมูลสภาพพื้นที่ป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๖๔ : ๔)

การลดลงของพื้นที่ป่าไม้จำนวนมากในช่วงเวลาที่ผ่านมานี้ มีผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของระบบนิเวศป่าไม้ และสถานภาพของพืชและสัตว์หลายชนิด บางชนิดได้สูญพันธุ์ไปแล้ว และบางชนิดเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ หากยากและถูกคุกคาม โดยเฉพาะพื้นที่ต้นน้ำถูกบุกรุกทำลายเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดภัยพิบัติ ดินโคลนถล่ม และอุทกภัย สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและสาธารณูปโภคของรัฐ ทั้งนี้ พื้นที่ป่าของประเทศลดลงอย่างต่อเนื่องมาจากหลายสาเหตุ เช่น การบุกรุกเพื่อขยายพื้นที่ทำเกษตร การบุกรุกครอบครองของนายทุน การออกเอกสารสิทธิ์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย การขาดจิตสำนึกสาธารณะ และการบริหารจัดการของหน่วยงานที่รับผิดชอบซึ่งมีข้อจำกัด เป็นต้น โดยผู้กระทำผิดได้มีการพัฒนารูปแบบและวิธีการที่สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

กอ.รมน. ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ ตาม พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ คำสั่ง คสช. ที่ ๖๔/๒๕๕๗ และ คำสั่ง คสช. ที่ ๖๖/๒๕๕๗ ในการอำนวยความสะดวก ประสานงาน และเสริมการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามแผนและแนวทางในการปฏิบัติงานคณะรัฐมนตรีเห็นชอบ ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการสนธิกำลังร่วมกันปราบปรามและหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ โดยยึดถือแผนแม่บทการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้การบุกรุกที่ดินของรัฐและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่า และทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุกครอบครองให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จัดลำดับความเร่งด่วนกับนายทุนหรือผู้บุกรุกรายใหญ่ที่บุกรุกป่าไม้เป็นลำดับแรก ทั้งนี้ การดำเนินการใด ๆ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ที่พิสูจน์แล้วว่าควรได้รับสิทธิในที่ดินตามกฎหมาย ต้องไม่กระทบต่อประชาชนผู้ยากไร้ ผู้ที่มีรายได้น้อย และผู้ไร้ที่ดินทำกินซึ่งได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิม

๒. ทอววัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๒ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการพื้นที่ป่าบ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูเป้อย ป่าภูชี้แก้ว และป่าภูเรือ อย่างยั่งยืน

สภาพพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดเลย ซึ่งมีพื้นที่จังหวัด ๖,๕๖๒,๒๘๙.๙๑ ไร่ พบพื้นที่ป่าไม้ ๒,๑๑๑,๗๔๐.๐๔ ไร่ คิดเป็น ร้อยละ ๓๒.๑๘ ของพื้นที่จังหวัด สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้เทียบกับพื้นที่จังหวัด เป็นลำดับที่ ๒ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือรองลงมาจากจังหวัดมุกดาหาร (ร้อยละ ๓๒.๙๖ ของพื้นที่จังหวัด) เปรียบเทียบข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดเลย ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ (๒,๑๑๑,๔๗๙.๒๑ ไร่) กับปี พ.ศ. ๒๕๖๔ (๒,๑๑๑,๗๔๐.๐๔) เพิ่มขึ้น จำนวน ๒๖๐.๘๓ ไร่ (คิดเป็นร้อยละ ๐.๑๐)

การกำหนดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ในเขตจังหวัดเลย เพื่อรักษาสภาพป่า ไม้ ของป่า และทรัพยากรธรรมชาติอื่นไว้ ครอบคลุมพื้นที่จำนวนมาก รวมถึงพื้นที่บ้านน้ำพุ หมู่ ๖ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย ซึ่งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูเป้อย ป่าภูชี้แก้ว และป่าภูเรือ

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพื่อหยุดยั้งการบุกรุกที่ดินของรัฐและการทำลายทรัพยากรป่าไม้ เมื่อปี ๒๕๕๘ ได้ช่วยให้ยึดคืนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าวกลับมาเป็นของรัฐได้ตามนโยบาย แต่ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อราษฎรบางส่วนที่มีสิทธิในที่ทำกินตามกฎหมาย แต่เนื่องจากข้อจำกัดของจำนวนเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เมื่อเทียบกับพื้นที่ในความรับผิดชอบจำนวนมาก ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างราษฎรและเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง เกิดการเรียกร้องขอความเป็นธรรมจากรัฐบาลและนักการเมือง

กรมป่าไม้ โดยสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๖ (อุดรธานี) ได้จัดทำโครงการฟื้นฟูป่าสงวนแห่งชาติ ในเขตจังหวัดเลย ในห้วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๐ จำนวนทั้งสิ้น ๒๓ โครงการ รวมเนื้อที่ ๔,๔๖๐ ไร่ แบ่งเป็น โครงการฟื้นฟูสภาพป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเป้อย ป่าภูชี้แก้ว และป่าภูเรือ จำนวน ๑๐ โครงการ เนื้อที่ ๒,๑๖๐ ไร่

ในส่วนของพื้นที่ที่มีการตรวจยึด จำนวน ๓,๐๑๗ ไร่เศษ เมื่อปี ๒๕๕๘ บริเวณบ้านน้ำพุ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๖ (อุดรธานี) และสำนักโครงการพระราชดำริและกิจกรรมพิเศษ กรมป่าไม้ ได้ดำเนินโครงการฟื้นฟูสภาพป่าและสิ่งแวดล้อม บริเวณเหนือพื้นที่โครงการประจักษ์ศิลปาคมศรีสองรัก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ กิจกรรม ปลูกป่าทั่วไป แปลงปลูกปี พ.ศ. ๒๕๖๒ จำนวน ๒ แปลง เนื้อที่แปลงละ ๓๐๐ ไร่ รวม ๖๐๐ ไร่

๓. ตอบวัตตอุปสรรคการวิจัยข้อที่ ๓ เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าบ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูเป้อย ป่าภูชี้แก้ว และป่าภูเรือ อย่างยั่งยืน

ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าบ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเป้อย ป่าภูชี้แก้ว และป่าภูเรือ จำนวน ๓,๐๑๗ ไร่เศษ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้เข้าทำการตรวจยึดเมื่อปี ๒๕๕๘ มีสาเหตุพื้นฐานที่เหมือนกันกับการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทั่วประเทศ โดยมีสาเหตุมาจาก ๓ ส่วนหลักด้วยกัน คือ นโยบายและการปฏิบัติงานของภาครัฐ ราษฎร และกลุ่มทุน/ผู้มีอิทธิพล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวถึงปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยทำกินของประชาชนเป็นปัญหาที่มีมาอย่างต่อเนื่อง การแก้ไขปัญหาคือ การออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และแนวทางปฏิบัติที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน เกิดข้อขัดแย้งระหว่างราษฎรกับภาครัฐ รวมทั้งการไม่จำกัดการถือครองที่ดิน ทำให้เกิดการซื้อขายเปลี่ยนมือที่ดินเอกสารสิทธิ์ไปอยู่กับนายทุน ประชาชนที่ไร้ที่ดินทำกินก็บุกรุกที่ดินของรัฐต่อไปเรื่อย ๆ และไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายกับประชาชนจำนวนมากที่บุกรุกที่ดินได้ นอกจากนี้ ความแตกต่างของในแต่ละพื้นที่จำเป็นต้องใช้หนทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาต่างกันไป บางครั้งไม่อาจนำเอามาตรการที่ใช้ได้สำเร็จจากพื้นที่หนึ่งมาใช้กับอีกพื้นที่หนึ่งได้ บางพื้นที่ไม่อาจใช้วิธีการแก้ไขแบบสันติวิธี จะต้องใช้การบังคับใช้กฎหมาย แต่ทั้งนี้ หลักการในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานจะเป็นมาตรฐานเดียวกันตามกรอบของกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล สำหรับแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าบ้านน้ำพุในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย อย่างยั่งยืน นั้น ในเบื้องต้น สมควรเร่งรัดให้ความช่วยเหลือและเยียวยาราษฎรที่ยังคงถูกดำเนินคดีอีกจำนวน ๓ ราย รวมทั้งตรวจสอบพิสูจน์สิทธิในพื้นที่ทำกินของราษฎรใน

เขตพื้นที่การตรวจยึด ๓,๐๑๗ ไร่เศษ เพื่อเตรียมการจัดทำโครงการการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนโดยพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ ตามความในมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ ต่อไป ซึ่งจะช่วยให้ราษฎรผู้ยากไร้และไม่มีที่ดินทำกินได้รับการจัดที่ดินทำกินในลักษณะแปลงรวมอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยที่ดินยังเป็นของรัฐ ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้ราษฎรมีรายได้และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ คนกับป่าอยู่ด้วยกันได้ ร่วมกันดูแลรักษาและฟื้นฟูป่าไม้ที่เสื่อมสภาพให้สมบูรณ์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ การบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหาบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติซึ่งเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับประชาชน จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการจากทุกภาคส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเจ้าหน้าที่รัฐของแต่ละกระทรวงหลักที่เกี่ยวข้องตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้

๑.๒ จัดทำแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ ให้มีความถูกต้องชัดเจน รวมทั้งแนวเขตหรือแนวแปลงของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการหรือใช้ประโยชน์ รวมถึงพื้นที่ป่าชุมชน อีกทั้งจัดทำฐานข้อมูลแปลงที่ดินของราษฎรที่อยู่อาศัยหรือทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อการพิสูจน์สิทธิ และคืนสิทธิในที่ดินให้แก่ราษฎรที่ถูกกลืนสิทธิจากปัญหาป่าบุกรุกคน และใช้เป็นข้อมูลในการบริหารจัดการการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้

๒. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

๒.๑ การถ่ายทอดนโยบายหรือแนวทางการปฏิบัติงานจากส่วนกลางไปยังเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ในส่วนภูมิภาคระดับจังหวัดและอำเภอควรมีความชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีมาตรการในการควบคุม/กำกับดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒ มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินคดีกับผู้บุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ต้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว เฉียบขาด และจริงจัง ดุลพินิจหรือพิจารณาญาณในการดำเนินการ ควรกำหนดความสำคัญหรือเร่งด่วนไปที่ผู้มีอิทธิพลหรือนายทุนซึ่งเป็นตัวการสำคัญในการบุกรุกทำลายป่าไม้ในเบื้องต้น มากกว่าการดำเนินคดีกับประชาชนผู้ยากไร้ ไร้ที่ทำกิน

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัย และถอดบทเรียนการบริหารจัดการเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑, ๒ “นาแห้วโมเดล” จังหวัดเลย ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเป้อยู่ ป่าภูชี้แก้ว และป่าภูเรือ เพื่อเป็นแนวทางและขยายผลไปสู่พื้นที่อื่นต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
แผนแม่บทแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหาร
จัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๗. กรุงเทพฯ : กองสนับสนุน วิทยาลัย

การทัพบก, ๒๕๕๗.

วารสาร

ประวศ วงศ์สินิล, พันตำรวจโท. “ป่าไม้กับกระบวนการพิสูจน์สิทธิเพื่อคืนความเป็นธรรมให้กับรัฐ
และประชาชน”, วารสารการจัดการป่าไม้. ปีที่ ๓ (ฉบับที่ ๖), ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๒.
หน้า ๑๑๗ - ๑๒๑.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

ภาคล ถาวรฤทธ์. “แนวทางการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าต้นน้ำ เพื่อเป็นแหล่งผลิตน้ำต้นทุนของ
ประเทศ”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๖๓.

ธัญญา เนติธรรมกุล. “การจัดการพื้นที่ต้นน้ำลำธารของประเทศไทย”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล,
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๕๘.

เปลี่ยน แก้วฤทธิ. “แนวทางการขับเคลื่อนการบริหารจัดการที่ดินเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดิน
ของรัฐตามโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักร, ๒๕๖๒.

อรรถพล เจริญชันษา. “แนวทางการแก้ไขปัญหาประชาชนบุกรุกถือครองในที่ดินของรัฐ”. เอกสาร
วิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๖๒.

สัมภาษณ์

วราวุธ ศิลปอาชา, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สัมภาษณ์.
มิถุนายน ๒๕๖๓.

กฎหมาย

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ.๒๕๖๐”. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก,
๖ เมษายน ๒๕๖๐.

“พระราชบัญญัติ การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร”. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ ๑๒๕ ตอนที่ ๓๙
ก, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑.

“พระราชบัญญัติ คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒”. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๔๙ ก, ๑๔ เมษายน ๒๕๖๒.

“ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)”. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

คณะกรรมการความสงบแห่งชาติ. “คำสั่งที่ ๖๔/๒๕๕๗ เรื่อง การปราบปรามและหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้”. ลงวันที่ ๑๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗.

คณะกรรมการความสงบแห่งชาติ. “คำสั่งที่ ๖๖/๒๕๕๗ เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปรามหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสภาวะการณ์ปัจจุบัน”. ลงวันที่ ๑๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)”. ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ชัยพัฒนา, มุลนิธิ. “ทฤษฎีการพัฒนาฟื้นฟูป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.chaipat.or.th/concept-and-theory-development/theory-developed-forest-restoration.html>, ๒๕๖๕.

นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักงาน. “การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนภายใต้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๔”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://drive.google.com/file/d/1iUwuAxKoXXsC6fnv2FW2Kzq-0-BgvOkh/view>, ๒๕๖๕.

ป่าไม้, กรม. “บทสรุปสำหรับผู้บริหาร โครงการจัดทำข้อมูลสภาพพื้นที่ป่าไม้ ปี พ.ศ. ๒๕๖๔”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://forestinfo.forest.go.th/Content/file/ForestArea/ForestArea_2564.pdf, ๒๕๖๕.

ป่าไม้, กรม. “ป่าสงวนแห่งชาติ ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://forestinfo.forest.go.th/UploadFiles/FNationalForest/ป่าภูเป้อย.pdf>, ๒๕๖๕.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลตรี จิรวัดน์ พันธุ์สวัสดิ์
วัน เดือน ปีเกิด	๑ พฤษภาคม ๒๕๐๙
การศึกษา	ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญาโท วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีแห่งจอร์เจีย

ประวัติการทำงานโดยย่อ

นายทหารวิทย์ กรมการทหารสื่อสาร (๒๕๓๒)
หัวหน้าแผนกสนับสนุน ศูนย์โทรคมนาคม ทบ. กรมการทหารสื่อสาร (๒๕๓๘)
หัวหน้าแผนกอัตราเฉพาะกิจ กรมยุทธการทหารบก (๒๕๔๒)
อาจารย์โรงเรียนเสนาธิการทหารบก (๒๕๔๖)
รองผู้อำนวยการกองเทคโนโลยีและสารสนเทศ กรมยุทธการทหารบก (๒๕๔๙)
ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบกไทย/เบอร์ลิน (๒๕๕๑)
ผู้อำนวยการกองประวัติศาสตร์ทหาร กรมยุทธการทหารบก (๒๕๕๓)
ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพบก (๒๕๕๘)

ตำแหน่งปัจจุบัน	รองผู้อำนวยการศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๔ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร
-----------------	--

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดเลย อย่างยั่งยืน

ผู้วิจัย พลตรี จิรวัดน์ พันธุ์สวัสดิ์

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๔

ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๔ กอ.รมน.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรป่าไม้เป็นฐานการพัฒนาประเทศที่สำคัญมาเป็นเวลายาวนาน แต่ในห้วงที่ผ่านมา พื้นที่ป่าไม้มีอัตราการลดลงอย่างต่อเนื่อง บางแห่งมีการใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสมหรือมีการจัดสรรการใช้ประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรม ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด ๑๓๘,๕๖๖,๘๗๕ ไร่ หรือร้อยละ ๔๓.๒๑ ของพื้นที่ประเทศ และข้อมูลสภาพพื้นที่ป่าไม้ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ของกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) พบว่า ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ จำนวน ๑๐๒,๒๑๒,๔๓๔.๓๗ ไร่ หรือร้อยละ ๓๑.๕๙ ของพื้นที่ประเทศ

จากปัญหาการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ที่รุนแรง คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงมอบให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ร่วมกับ ทส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนแม่บทแก้ไขปัญหาค่าลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดิน ของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยมุ่งเน้นการหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่า และทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุกครอบครองให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ภายใน ๑ ปี

การดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวได้เกิดผลดี จากเดิมประเทศไทยมีปัญหาบุกรุกป่ามากกว่าปีละ “แสนไร่” ลดลงเหลือปีละ “หมื่นไร่” ซึ่งในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ มีผลการดำเนินการ ๕๓๒ คดี เป็นพื้นที่ความเสียหาย ๑๑,๑๒๐.๕๓ ไร่ เมื่อเทียบกับปี ๒๕๖๑ ผลการดำเนินการ ๑,๔๘๘ คดี เป็นพื้นที่ความเสียหาย ๓๒,๖๓๗.๔๑ ไร่ และหนึ่งในตัวชี้วัดความสำเร็จคือการบุกรุกป่าลดลง โดยมีป่าเพิ่มอีกกว่า ๓๓๑,๙๕๑ ไร่ แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการทวงคืนผืนป่าดังกล่าว แม้จะเกิดผลดีต่อการนำพื้นที่ป่าคืนมาจากผู้บุกรุกทำลายป่าโดยเฉพาะกลุ่มนายทุน แต่ในขณะเดียวกันก็เกิดผลกระทบต่อราษฎรหรือเกษตรกรรายย่อยในหลายพื้นที่ โดยหนึ่งในพื้นที่ที่ยังคงไม่ได้รับการแก้ไขให้เรียบร้อยภายหลังจากการยึดคืนพื้นที่ป่า คือ บ้านน้ำพุ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ซึ่งเป็นขอบเขตของการศึกษาวิจัย สรุปได้ดังนี้

เมื่อ ๑๔ ก.ค. ๕๘ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้สนธิกำลังร่วมกันปราบปรามและหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ ตรวจยึดพื้นที่ที่ถูกบุกรุกจำนวน ๓,๐๑๗ ไร่เศษ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเป้อยู ป่าภูซำ และป่าภูเรือ ท้องที่ บ้านน้ำพุ หมู่ ๖ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย สามารถสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี จำนวน ๕ คน ในจำนวนนี้ ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดให้ดำเนินคดี จำนวน ๔ ราย และยกฟ้องจำนวน ๑ ราย

๘ ม.ค. ๖๒ ทส. ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการปลูกป่าและบำรุงรักษาสวนป่าของรัฐ ซึ่งต่อมา คณะกรรมการพิจารณาปลูกป่าระดับพื้นที่ ได้มีมติเมื่อ ๑๙ ก.ค. ๖๒ กำหนดพื้นที่บ้านน้ำพุฯ เป็นพื้นที่ปลูกป่าโครงการประตุน้ำศรีสองรัก ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ จำนวน

๖๐๐ ไร่ และมีชาวบ้านอ้างว่าได้รับผลกระทบจากโครงการปลูกป่า และยื่นเรื่องร้องเรียนต่อศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดเลย เพื่อขอให้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบผู้ได้รับผลกระทบจากการปลูกป่า ซึ่งต่อมาเมื่อ ๑๑ ธ.ค. ๖๒ คณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ตรวจยึด เนื้อที่ ๓,๐๑๗ ไร่เศษ มีราษฎรแสดงตัวและนำการตรวจสอบ จำนวน ๗ ราย แสดงตัวแต่ไม่้นำการตรวจสอบ ๔ ราย ผลการตรวจสอบสภาพร่องรอยการทำประโยชน์ เมื่อเปรียบเทียบกับแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. ๒๕๔๕ พบร่องรอยการทำประโยชน์ของพื้นที่แปลงที่ดินบางส่วน และพบพื้นที่ที่มีสภาพป่าของพื้นที่ในแปลงที่ดินบางส่วนทุกแปลง และที่ดินทุกแปลงมีตำแหน่งที่ตั้งแปลงอยู่ในเขตพื้นที่แปลงตรวจยึดเนื้อที่ ๓,๐๑๗ ไร่เศษ เต็มแปลงทั้ง ๗ คน/แปลง จึงให้ดำเนินการตามกฎหมาย

๑๔ ก.พ. ๖๓ ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการเข้าไปทำกินในที่ดินดังกล่าว รวม ๓๙ ราย ได้มีหนังสือขอความอนุเคราะห์แก้ไขปัญหา ถึง กอ.รมน. และกรมป่าไม้ โดยให้เหตุผลว่าได้เข้าไปทำกินในพื้นที่ดังกล่าวมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ก่อนประกาศเขตพื้นที่บ้านน้ำพุเป็นป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเป้อย ป่าภูซี้เถ้า และป่าภูเรือ เมื่อปี ๒๕๒๗ การประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าว ราษฎรไม่ได้มีส่วนร่วมหรือได้รับแจ้งให้ทราบในการประกาศกำหนดเขตป่าสงวนแห่งชาติ และราษฎรได้อยู่อาศัยทำกินในที่ดินฯ มาอย่างต่อเนื่อง ก่อนการดำเนินการตามมติ ครม. เมื่อวันที่ ๓๐ มิ.ย. ๕๑ โดยทางราชการยังมิได้มีการสำรวจรังวัดพิสูจน์สิทธิให้ราษฎรแต่อย่างใด ต่อมาเมื่อปี ๒๕๕๘ มีเจ้าหน้าที่ได้จับกุมราษฎรเพื่อดำเนินคดีฐานบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ และกำหนดเขตพื้นที่ตรวจยึดโดยราษฎรไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจยึด และในเวลาต่อมาได้มีการประกาศพื้นที่ตรวจยึดดังกล่าวเป็นพื้นที่ปลูกป่าในเดือน ต.ค. ๖๒ และสั่งให้ราษฎรขนย้ายทรัพย์สินออกจากพื้นที่ มีการทำลาย เผา ตัดพื้นที่พืชผลอาษาของราษฎร สร้างความเดือดร้อนและเสียหายในทรัพย์สินเป็นอย่างมาก

ผอ.รมน. (ผู้ช่วย ผอ.รมน. ปฏิบัติราชการแทน) ได้มอบให้ ศปป. ๔ กอ.รมน. จัดคณะตรวจสอบข้อเท็จจริง ลงพื้นที่ จังหวัดเลย จำนวน ๒ ครั้ง เมื่อ ๒๐ ก.พ. ๖๓ และ ๑๖ มิ.ย. ๖๓ เพื่อให้คำแนะนำและประสานส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนพบปะ ชี้แจง ทำความเข้าใจ และช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนในเบื้องต้น ทำให้ราษฎรมีความเข้าใจและมีความมั่นใจในการกระบวนการทำงานของส่วนราชการในพื้นที่มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม จากการติดตามความคืบหน้าล่าสุด พื้นที่ดังกล่าวยังไม่ได้รับการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่า ราษฎรยังไม่สามารถเข้าพื้นที่ทำกินของตนเป็นเวลากว่า ๒ ปี รวมทั้ง คงไม่ได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินตามที่สิทธิที่พึงได้รับตามกฎหมายและนโยบายของภาครัฐ

ดังนั้น จึงเป็นที่มาของงานวิจัยฉบับนี้ เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าบ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูเป้อย ป่าภูซี้เถ้า และป่าภูเรือ ซึ่งในอดีตประกอบด้วยไม้มีค่าจำนวนมาก แต่ปัจจุบันได้ถูกบุกรุกและทำลายจากนายทุนและราษฎรจนสภาพพื้นที่ได้กลายเป็นป่าเสื่อมโทรม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการรักษาพื้นที่ป่า ในขณะที่ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการตรวจยึดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาตามสิทธิที่กำหนดไว้ตามกฎหมายอย่างเป็นธรรมโดยรวดเร็วต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าไม้ การอนุรักษ์ป่าไม้ และสถานการณ์บริหารจัดการพื้นที่ป่าของประเทศไทย
๒. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการพื้นที่ป่า บ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูเป้อย ป่าภูซี้แก้ว และป่าภูเรือ อย่างยั่งยืน
๓. เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ป่า บ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูเป้อย ป่าภูซี้แก้ว และป่าภูเรือ อย่างยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูเป้อย ป่าภูซี้แก้ว และป่าภูเรือ ที่ตรวจยึดได้จากการบุกรุก จำนวน ๓,๐๑๗ ไร่เศษ ในท้องที่ บ้านน้ำพุ หมู่ ๖ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย โดยเป็นการศึกษาแนวทางการแก้ไขและฟื้นฟูพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกให้สมบูรณ์ดังเดิมมากที่สุด ควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรที่มีสิทธิทำกินในพื้นที่ดังกล่าว ตามกฎหมาย

๒. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน ๑๓ คน ประกอบด้วย ผู้บังคับบัญชาและผู้บริหารระดับสูง จำนวน ๒ คน (ผู้อำนวยการศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๔ กอ.รมน. และ รองอธิบดีกรมป่าไม้) หัวหน้าหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้ด่านซ้าย จังหวัดเลย จำนวน ๑ คน เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอำเภอด่านซ้าย จำนวน ๒ คน ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรด่านซ้าย จำนวน ๑ นาย ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเลย ๑ คน ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๖ (อุดรธานี) จำนวน ๑ คน และราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการทำกินในพื้นที่ บ.น้ำพุ หมู่ ๖ ต.ด่านซ้าย จ.เลย จำนวน ๕ คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการดำเนินการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน ๑๓ คน ผ่านคำถามวิจัย (Research Questions) ใน ๖ ประเด็นหลัก ได้แก่ (๑) พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ถูกบุกรุกและทำลาย เป็นปัญหาที่มีความสำคัญและเร่งด่วนของประเทศ มากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด (๒) การที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ออกคำสั่ง คสช. เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึง กอ.รมน. ในการปราบปราม และหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ ช่วยให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มที่ดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร (๓) การแก้ไขปัญหาบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติอย่างเบ็ดเสร็จ เด็ดขาด และรวดเร็ว ในแต่ละพื้นที่ สามารถ

ทวงคืนพื้นที่ป่าจำนวนมากกลับมาเป็นของรัฐ แต่กระทบต่อสิทธิของราษฎรที่พึงมีบางส่วนตามระเบียบ/กฎหมาย จนเป็นเหตุให้ต้องตามมาแก้ไขปัญหาในภายหลัง เป็นเรื่องที่ยอมรับได้หรือไม่อย่างไร (๔) การที่นายทุนหรือนักการเมืองจากต่างพื้นที่ เป็นผู้นำราษฎรในพื้นที่เรียกร้องขอความเป็นธรรมจากรัฐบาลเพื่อให้การช่วยเหลือราษฎรผู้ได้รับความเดือดร้อนจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ มีผลดีและผลเสียอย่างไร (๕) โครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนของรัฐบาล (คทช.) โดยกำหนดให้เขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นหนึ่งในพื้นที่เป้าหมายด้วยนั้น มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และปีนการขัดกันของกฎหมายหรือไม่ (๖) การบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ถูกบุกรุก/ทำลายให้พลิกฟื้นคืนมาอย่างยั่งยืนนั้น มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด และปัจจัยอะไรบ้างที่จะช่วยให้การดำเนินการดังกล่าวประสบผลสำเร็จ รวมทั้งรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ผ่านการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ พ.ร.บ.คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ แผนแม่บทการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้การบุกรุกที่ดินของรัฐและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๗ และทฤษฎีการฟื้นฟูป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นต้น โดยการจัดระเบียบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป

ผลการวิจัย

พื้นที่ป่าของประเทศไทยจำนวนมาก ได้รับผลกระทบมาจากประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ปี ๒๕๐๔ เป็นต้นมา ซึ่งเน้นเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักตามกรอบแนวคิดของทุนนิยม และปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทั่วประเทศ มีสาเหตุหลักจาก นโยบายและการปฏิบัติงานของภาครัฐ ซึ่งไม่ได้กำหนดขอบเขตหรือพื้นที่ที่มีประชาชนอยู่อาศัย ทำกิน หรือใช้ประโยชน์ก่อนการประกาศพื้นที่ป่าของรัฐ จึงทำให้คนในพื้นที่กลายเป็นผู้บุกรุก ไม่มีสิทธิครอบครองและถูกจำกัดสิทธิการใช้ประโยชน์จากผืนป่า นโยบายบางประการของรัฐบาลที่ผ่านมาในการส่งเสริมให้มีการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้มากยิ่งขึ้น เช่น การปลูกพืชเชิงเดี่ยว การทำเกษตรแปลงใหญ่ เป็นต้น ปัญหาจากราษฎรที่มีอาชีพทางการเกษตรส่วนใหญ่ยังใช้วิธีเพาะปลูกแบบเดิมที่ถือปฏิบัติกันมาแต่บรรพบุรุษ การเพิ่มผลผลิตมักทำด้วยการขยายพื้นที่การผลิตให้มากขึ้น และการขยายพื้นที่ด้วยการบุกรุกป่าเพื่อยึดครองและทำประโยชน์เป็นวิธีการที่ทำได้ง่ายในหลายพื้นที่ที่กำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการเฝ้าระวังและป้องกัน และปัญหาการเข้ามาครอบครองพื้นที่ของนายทุนเพื่อทำการเกษตรที่มุ่งผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก รวมทั้งการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าที่ประกอบไปด้วยไม้มีค่า ซึ่งมีการกระทำเป็นขบวนการใหญ่ มีชาวต่างชาติ ผู้มีอิทธิพล และเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปเกี่ยวข้องเพื่อส่งขายไปยังต่างประเทศ ทั้งนี้การบริหารจัดการพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยในปัจจุบัน ดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ ๔) การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน แก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างเขตพื้นที่ป่าทับซ้อนพื้นที่ทำกินของประชาชน รับรองสิทธิชุมชนในการเข้าใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ กำหนดให้มี

พื้นที่ป่าไม้อย่างน้อยร้อยละ ๔๐ ของประเทศ และโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน ตาม พ.ร.บ. คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒

การบริหารจัดการพื้นที่ป่า บ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูเป้อย ป่าภูซี้เถ้า และป่าภูเรือ ตามการศึกษาวิจัยฉบับนี้ เริ่มต้นจากการกำหนดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ในเขตจังหวัดเลย เพื่อรักษาสภาพป่าไม้ ของป่า และทรัพยากรธรรมชาติอื่นไว้ ซึ่งได้ครอบคลุมพื้นที่จำนวนมาก รวมถึงพื้นที่ บ้านน้ำพุ ดังกล่าว และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพื่อหยุดยั้งการบุกรุกที่ดินของรัฐและการทำลายทรัพยากรป่าไม้ เมื่อปี ๒๕๕๘ ช่วยให้สามารถยึดคืนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่แห่งนี้ กลับมาเป็นของรัฐได้ จำนวน ๓,๐๑๗ ไร่เศษ แต่ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อราษฎรบางส่วนที่มีสิทธิในที่ทำกินตามกฎหมาย แต่เนื่องจากเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานในพื้นที่มีจำนวนจำกัดเมื่อเทียบกับพื้นที่รับผิดชอบที่มีขนาดกว้างใหญ่ กอปรกับการรับนโยบายจากส่วนกลางไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ยังคงมีอุปสรรค ราษฎรถูกดำเนินคดี ๗ ราย ทำให้เกิดปัญหาระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องบางส่วน เป็นช่องว่างให้กลุ่มการเมืองและนายทุนเข้ามาชี้นำราษฎรไปในทางที่ไม่สมควร ทั้งนี้ กรมป่าไม้ โดยสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๖ (อุดรธานี) ได้จัดทำโครงการฟื้นฟูป่าสงวนแห่งชาติ ในเขตจังหวัดเลย ในท้วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๐ จำนวนทั้งสิ้น ๒๓ โครงการ รวมเนื้อที่ ๔,๔๖๐ ไร่ แบ่งเป็น โครงการฟื้นฟูสภาพป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเป้อย ป่าภูซี้เถ้า และป่าภูเรือ จำนวน ๑๐ โครงการ เนื้อที่ ๒,๑๖๐ ไร่ ทั้งนี้ ในส่วนของพื้นที่ที่มีการตรวจยึด จำนวน ๓,๐๑๗ ไร่เศษ เมื่อปี ๒๕๕๘ บริเวณบ้านน้ำพุ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๖ (อุดรธานี) และสำนักโครงการพระราชดำริและกิจกรรมพิเศษ กรมป่าไม้ ได้ดำเนินโครงการฟื้นฟูสภาพป่าและสิ่งแวดล้อม บริเวณเหนือพื้นที่โครงการประจวบรายน้ำศรีสองรัก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ กิจกรรม ปลูกป่าทั่วไป แปลงปลูกปี พ.ศ. ๒๕๖๒ จำนวน ๒ แปลง เนื้อที่แปลงละ ๓๐๐ ไร่ รวม ๖๐๐ ไร่

แนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ป่า บ้านน้ำพุ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเป้อย ป่าภูซี้เถ้า และป่าภูเรือ ที่จัดอยู่ในพื้นที่ต้นน้ำในเขตชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น ๑ ของลุ่มน้ำสาขาน้ำห่มซึ่งเป็นลุ่มน้ำย่อยของลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม นั้น ประกอบด้วย (๑) การเร่งรัดให้ความช่วยเหลือและเยียวยาราษฎรที่ยังคงถูกดำเนินคดีอีกจำนวน ๓ ราย จากทั้งหมด ๗ ราย (๒) การตรวจสอบพิสูจน์สิทธิในพื้นที่ทำกินของราษฎรในเขตพื้นที่การตรวจยึด ๓,๐๑๗ ไร่เศษ อย่างละเอียด ถูกต้อง และเป็นธรรม (๓) การจัดทำโครงการการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน โดยพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ เพื่อประโยชน์ในการควบคุม ดูแล รักษา หรือบำรุงป่าสงวนแห่งชาติ ภายใต้การสั่งการของอธิบดีกรมป่าไม้ ตามความในมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ ต่อไป ซึ่งเป็นการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อ ๒๕ ก.ค. ๖๒ อันจะเอื้อประโยชน์ให้ราษฎรผู้ยากไร้และไม่มีที่ดินทำกินได้รับการจัดที่ดินทำกินในลักษณะแปลงรวมอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยที่ดินยังเป็นของรัฐ ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้ราษฎรมีรายได้และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ คนกับป่าอยู่ด้วยกันได้ ร่วมกันดูแลรักษาและฟื้นฟูสภาพป่าไม้ที่เสื่อมสภาพให้สมบูรณ์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ การบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับประชาชน จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการจากทุกภาคส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเจ้าหน้าที่รัฐของแต่ละกระทรวงหลักที่เกี่ยวข้องตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้

๑.๒ จัดทำแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ ให้มีความถูกต้องชัดเจน รวมทั้งแนวเขตหรือแนวแปลงของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการหรือใช้ประโยชน์ รวมถึงพื้นที่ป่าชุมชน อีกทั้ง จัดทำฐานข้อมูลแปลงที่ดินของราษฎรที่อยู่อาศัยหรือทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อการพิสูจน์สิทธิ และคืนสิทธิในที่ดินให้แก่ราษฎรที่ถูกสิทธิจากปัญหาป่าบุกรุกคน และใช้เป็นข้อมูลในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าและใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้

๒. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

๒.๑ การถ่ายทอดนโยบายหรือแนวทางการปฏิบัติงานจากส่วนกลางไปยังเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ในส่วนภูมิภาคควรมีความชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีมาตรการในการควบคุม/กำกับดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒ มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินคดีกับผู้บุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ต้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว เฉียบขาด และจริงจัง ดุลพินิจหรือพิจารณาญาณในการดำเนินการ ควรกำหนดความสำคัญหรือเร่งด่วนไปที่ผู้มีอิทธิพลหรือนายทุนซึ่งเป็นตัวการสำคัญในการบุกรุกทำลายป่าไม้ในเบื้องต้น มากกว่าการดำเนินคดีกับประชาชนผู้ยากไร้ ไร้อำนาจ

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัย และถอดบทเรียนการบริหารจัดการเขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑,๒ “นาเห้วโมเดล” จังหวัดเลย ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเปี้ยวป่าภูซี้เกล้า และป่าภูเรือ เพื่อเป็นแนวทางและขยายผลไปสู่พื้นที่อื่นต่อไป